

Det gode byrum

Anslag: 99.666

Afleveringsdato: 6/6-2024

Projekt nr. S2424791006

Vejleder: Maja de Neergaard

Caroline Vedel Gantzel: 79325

Ida Sofia Sloth: 78701

Laura Hammerlund: 78830

Thea Ingvardsson: 78765

Abstract

This report examines the transformation of Enghave Plads from the 1980s to the present day, focusing on how different population groups can be included in an urban space. We seek to answer key questions through fieldwork, observations, and interviews with users of Enghave Plads. First, methods for collecting information on citizens' experiences and needs are investigated, providing insights into the strengths and weaknesses of the area. Next, we analyze how the transformation of the square has affected users' experiences, including the positive and negative effects of the changes. We also examine whether the square has become more inclusive and how design and facilities can attract different groups. Finally, we explore how the quality of an urban space can be measured and how this data can be used to improve the space using Jan Gehl's 12 criterias and the Project for Public Spaces' framework. The purpose of the report is to identify the factors that make an urban space successful and to promote social interaction, well-being, and sustainable urban development through well-designed urban spaces.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning & problemfelt	5
1.1 Motivation	6
1.2 Historien om Vesterbro og Enghave Plads	7
1.3 Visuel præsentation	12
2. Problemformulering	12
2.1 Arbejdsspørgsmål	12
3. Semesterbinding	13
4. Teori	14
4.1 Stedsteori.....	15
4.2 Nudge	17
4.3 Teknologiske systemer og artefakter	18
4.4 Gentrificering	19
4.5 Feltobservationer	21
Project for Public Spaces (PPS).....	21
Jan Gehls 12 kriterier.....	23
5. Metode og empiri.....	25
5.1 Kvalitative interviews	25
5.2 Jan Gehls 12 kvalitetskriterier	25
5.3 Project for Public Spaces (PPS).....	26
6. Analyse af empiri fra interviews og feltobservationer	27
6.1 Datidens beboere	27
6.2 Nutidens beboere	30
6.3 Analyse af feltobservationer	33
Enghave Plads' tilgængelighed og forbindelser	34
Komforten på Enghave Plads og dens omdømme	35
Aktivitetsmuligheder på Enghave Plads	37
Det sociale liv på Enghave plads	38
Jan Gehls kriterier i praksis.....	38
6.4 Strategisk arkitektur	41

6.5 Del konklusion	44
7. Diskussion	45
8. konklusion	47
9. Litteraturliste.....	48
10. Bilag	49

1. Indledning & problemfelt

Enghave Plads, centralt placeret i København, har længe været et knudepunkt for lokalsamfundet og et symbol på det pulserende liv i byen. Gennem årtier har pladsen været et mødested og åndehul midt i den travle hverdag. Et sted, hvor mennesker fra forskellige baggrunde kunne samles og dele øjeblikke (*Enghave Plads: Vesterbros Genoplivede Hjerte - Dansk Arkitektur Center - DAC*, 2024). Med fremkomsten af Cityringens metrostationer i 2019, og den omfattende reovering af Enghave Plads, har pladsen gennemgået en markant omdannelse (*Vi Undersøger Enghave Plads / Vesterbro Lokaludvalg*, n.d.). Den tidligere charmerende plads har nu fået en ny dynamik og et opdateret udseende, der afspejler tidens ånd og byens udvikling (*Københavns Metro og Metroselskabet*, n.d.).

Dette projekt dykker ned i, Enghave Plads' omdannelse og dens indflydelse på det omkringliggende samfund, samt de personer der benytter pladsen.

Gennem en kombination af feltobservationer, interviews og teoretiske analyser, søger vi at afdække de sociale og kulturelle konsekvenser, eller positive effekter der opstår under omdannelser af byrum, med afsæt i Enghave Plads. Med fokus på bylivets kompleksitet og de menneskelige relationer i byrummet, undersøger vi hvordan Enghave Plads' nye design og funktion har påvirket de lokale beboere og besøgende. Vi ønsker at forstå, hvordan omdannelsen af pladsen har formet folks dagligdag, samt påvirket både de nye og de tidligere beboere.

Gruppens formodning om Enghave Plads er, at den er et eksempel på et 'vellykket' byrum, som har formået at ændre sig fra en, for nogen, utryk plads, til at være trygt og velbesøgt. Vores antagelse er derudover, at det kræver en masse tiltag af forskellig karakter, for at en plads kan gennemgå sådan en udvikling. Dette ønsker vi at undersøge nærmere, for at finde frem til, hvad der skal til for at skabe et 'vellykket' byrum, og om det er muligt at måle et byrum på godt og dårligt.

Herfra udspringer interessen også om, hvorvidt forandringerne er sket på bekostning af en udskiftning af tidligere beboere, og dermed om det er muligt, at ændre et byrums omdømme til det bedre, samtidigt med at der fortsat er plads, til alle befolkningsgrupper.

Vi vil udforske, hvordan forskellige grupper af mennesker har reageret på disse ændringer, og hvilken rolle pladsen spiller i deres liv. Her ønsker vi at give stemme til de forskellige perspektiver, der eksisterer i dette dynamiske bymiljø.

Vores projekt stræber efter at gå ud over det overfladiske, og finde frem til kernen af, hvad Enghave Plads repræsenterer for samfundet og for menneskene, der interagerer med den dagligt. Vi vil derfor som baggrund for projektet, dykke ned i Enghave Plads' historie, for at få en bred forståelse af, hvad pladsen har haft af identitet. Vi håber, at vores undersøgelse vil bidrage til et dybere kendskab af, hvordan forandringer i byrummet, kan påvirke menneskers livskvalitet og følelse af samhørighed i et moderne bysamfund. Dertil er det interessant, hvilke forskellige elementer der findes i et byrum, og hvordan disse sammen skaber nogle effekter, der har indflydelse for pladsens atmosfære og brug.

Videre i projektet vil vi undersøge hvordan disse forskellige omdannelser har bidraget til hvordan pladsen bruges nu, og hvilke befolkningsgrupper vi møder der i dag. Ifølge Vesterbros lokaludvalg er Enghave Plads et sted for alle og det er et fokuspunkt for dem, at den stadig, løbende med den videre udvikling, forbliver dette (VLU, 2021).

1.1 Motivation

Som gruppe finder vi det interessant at undersøge, hvordan forandringer og udviklinger i byen kan have indflydelse, på hvem og hvordan et byrum bliver brugt. Vi ved hvor stor indflydelse bestemte byrum har på vores hverdag. Vores motivation udspringer derfor også af vores egne erfaringer. Vi bor alle i små lejligheder, hvor muligheden for at samle alle vennerne, ikke altid er der. Steder som Enghave Plads bliver derfor en vigtig del af hverdagen, hvor der er plads til at mødes og dele livets øjeblikke med alle ens venner. Derudover lever vi alle sammen et liv, hvor små pusterum fra byens travlhed, er noget vi stræber efter. Vi oplever, at når vi igennem dagen er på farten fra det ene sted til det andet, er et byrum med plads til ophold, en god oplevelse.

Vores motivation for at vælge Enghave Plads, som fokusområde for vores undersøgelse, skyldes vores kendskab til pladsens historie, samt vores nysgerrighed omkring de store forandringer, der har påvirket både beboerne og brugen af pladsen. Den kontrast der er fra den tidligere brug af Enghave Plads, til hvordan den bruges i dag, er ifølge vores kendskab til

pladsen, meget stor. Vi ønsker derfor at undersøge historien bag pladsen, for at få et indblik i, hvordan byrummet har udviklet sig over tid, hvordan dette har været muligt og hvilken betydning, det har haft for lokalsamfundet.

Gennem vores arbejde søger vi ikke kun at dokumentere disse forandringer, men også at bidrage til en dybere forståelse af, hvordan byrummet kan forme sig og påvirke samfundet omkring det. Hvis vores antagelser om, at man kan måle et byrum og at Enghave Plads er et godt eksempel, viser sig at være rigtige, er vi interesserede i om samme tiltag til omdannelse, kan anvendes andre steder og opnå de samme resultater.

1.2 Historien om Vesterbro og Enghave Plads

For at kunne følge med i pladsens udvikling, må vi starte fra begyndelsen af, hvad pladsens tidligere identitet har været og hvilke brugere den har haft. I slutningen af 1980'erne var bygningerne på Vesterbro både fysisk og socialt i forfald. Bygningerne var blandt de ældste i København, bygget omkring det 19. århundrede og med nogle af de dårligste faciliteter. De relativt billige boliger tiltrak fattige beboere og indre Vesterbro, havde højere arbejdsløshed og flere sociale ydelser end resten af København. Området omkring Enghave Plads var også kendt for at være centrum for stofmisbrugere og prostituerede (Larsen & Hansen, 2008).

Dette medførte at Københavns Kommune i slutningen af 1980'erne startede et byfornyelsesprojekt af Vesterbro. I handlingsplanen for fornyelsen var der fokus på både boligforholdene og sociale hensyn. Tanken bag var at beboerne skulle inddrages i planlægningen og gennemførelsen af projektet. Byfornyelsesselskabet København og SBS fremhævede i koordinering med kommunens politiske ledelse, at byfornyelsen i de kommende årrækker ville ændre bybilledet, og at processen ville få afgørende indflydelse på områdets daglige sociale liv.

“Målet for den sociale dimension må være, at byfornyelsen kan medvirke til at fremme de sociale strukturer og den sociale organisering i området, at understøtte den aktivering som sker i byfornyelsen og at tilbyde en særlig indsats til de svageste.” (København og SBS, bind 2, 1991, s. 11). Disse sociale problemer blev i projektet kaldt 'den sociale dimension', som dog igennem processen blev mere flydende og ikke var fremtrædende i de rammer, som byrådet i 1989 godkendte (Larsen & Hansen, 2008).

'Den sociale dimension' blev næsten defineret under forberedelserne til projektet af byrådet. Her blev de beskrevet som de 20-30 årige langtidsledige, folk med misbrugsproblemer, de

yngre modtagere af førtidspension, prostituerede, psykisk syge og indvandrere. Dette blev dog slettet og al specificering af 'den sociale dimension' blev fjernet, da et mindretal i byrådet påpegede, at det at nævne indvandrere som et problem i sig selv var racistisk (Larsen & Hansen, 2008). I 1990'erne startede byfornyelsesprojektet, men med en svag definition af de sociale problemer og hvordan disse skulle håndteres. I programmet blev det nævnt at "Byfornyelsen på Indre Vesterbro vil medføre en radikal forbedring af den nuværende boligstandart og vil også, ved den proces en beboermedvirken sætter i gang, bidrage til et generelt socialt løft af bydelen." (København og SBS, 1991 bind 1, s. 17).

En general social opgradering bliver her nævnt, men hvad denne sociale opgradering indebar blev også kun vagt beskrevet. Det blev anerkendt at mindre grupper af lejere, ville få svært ved at betale de nye huslejer, og at disse grupper på sin vis var identiske med de grupper, som de sociale foranstaltninger var rettet mod. Det blev accepteret at distriktets tiltrækningskraft for økonomisk og socialt svage grupper, gradvist ville blive reduceret i takt med den fysiske renovering (København og SBS, 1991 bind 1, s. 17-18).

Under byfornyelsesprocessen blev meget få huse revet ned, i stedet blev de gamle renoveret. Gårdhaver blev ryddet og fik landskabsarkitekttegnede haver og i det hele taget blev lejlighederne, med dårlige faciliteter, moderniseret. De blev også tilsluttet fjernvarmesystemet og fik toiletter (Hansen & Larsen, 2008). Med de fornyede lejligheder begyndte Vesterbro også at indeholde flere nye restauranter og caféer, som er en stor del af den måde vi bruger byens rum på i dag (VLU, 2021).

I takt med renoveringerne fulgte også et skift af beboernes sociale status på Indre Vesterbro. Som tidligere nævnt var Vesterbro et sted med høj arbejdsløshed. Før byfornyelsen lå den på ca. 20%, hvor i 2005 lå den på 5% (Hansen & Larsen, 2008, s. 2441). Dette skyldes også den generelle forbedring af den danske økonomi siden midten af 1990'erne. Dog lå den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent i 2005 på 6,4% i hele København, og derfor var indre Vesterbro ikke længere et område, der var særligt ramt af arbejdsløshed (iBid.). Det samme skete med uddannelse og indkomst, hvor Vesterbro også inden for disse nøglefaktorer, endte med at ligge i den høje ende, i forhold til Københavns gennemsnit.

Byfornyelsesprocessen blev dermed fulgt af en proces af middelklasse gentrificering og mange af de mindre velstillede beboere, flyttede til naboområdet Sydhavnen (Hansen & Larsen, 2008).

For konkret at komme tilbage til Enghave Plads, har dette sted altid skulle fungere som et rekreativt område for Vesterbro og et sted hvor gadens folk kunne samles (VLU, 2021).

Vi har blandt andet igennem dialog med Benny Schytte, kultursociolog og del af Vesterbros Lokaludvalg, fået indblik i pladsens brug igennem årene, samt de tiltag der er blevet taget, for at udvikle pladsen til det den er i dag. Schytte har arbejdet med byrum og udvikling og har selv boet på Vesterbro og været bruger af Enghave Plads i 75 år. Han berettede om at pladsens midte førhen var et sted, hvor det der nu kaldes 'øldrikkerne' samles, men også et sted hvor der var plads til leg for byens børn, i det springvand der stod midt på pladsen. Et stort kastanjetræ midt på pladsen, har også været en stor del af Enghave Plads' historie, og var et kendetegn for pladsen, indtil dets fældning i 2011. I takt med byfornyelsen har pladsens udseende ændret sig, dette indebærer blandt andet at omkringliggende veje, nu ikke kører igennem pladsen og andre tiltag, som vi kommer nærmere ind på igennem projektet (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024).

Pladsen bliver opdelt i tre dele. Den østlige del af pladsen er den der har gennemgået de største forandringer i løbet af årene, og er derfor et stort fokus i vores opgave. Forandringerne skete i forlængelse af, at der i 2010 blev påbegyndt arbejdet på Enghave Plads metrostation. Dette er den del af pladsen hvor metrostationen ligger, og hvor der hele vejen rundt om pladsen ligger cafeer, barer og restauranter (VLU, 2021).

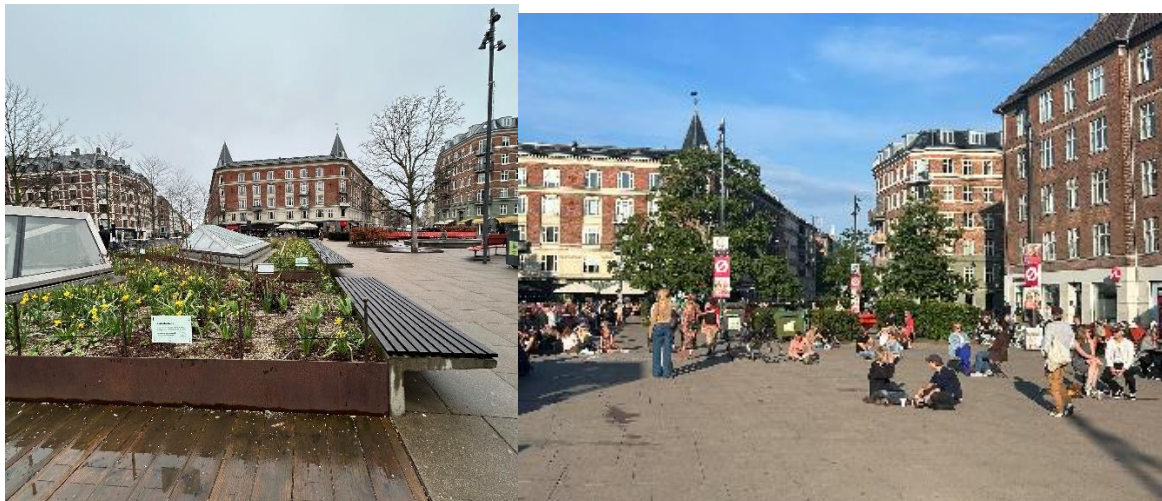
For at give et indblik i pladsens udseende præsenteres her billeder af hvordan denne del af pladsen så ud før og nu:

Billede 1: Børn ved springvand. Foto optaget for Stadsgartneren af Stadsarkivets fotografiske Atelier, 1952.

På billede 1 ses den østlige del af pladsen, billedet er fra 1952 og er dermed taget lang tid før man begyndte renoveringen af pladsen, i forbindelse med metroen. Af billedet får vi et indblik i, hvor brugerne af pladsen før hen samlede sig, som var ved springvandet i midten, og det store kastanjetræ, som kan ses til højre på billedet.

På den nuværende plads er kastanjetræet erstattet af et lille valnødtræ, der er placeret ved siden af springvandet, som også har fået en ny plads, længere nede og til højre på pladsen.

Enghave Plads, billede 2 og billede 3: Fotos taget af gruppen, 2024.

På billede 2 og 3 ser vi den østlige del af pladsen som den er i dag. Hvor der før var springvand, er der nu metrostation, bænke og blomsterbede. På billede 3 gemmer det gamle springvand sig

bag de buske der ses. Der er mange siddemuligheder rundt omkring på pladsen, hvor folk samles. På en rigtig solskinsdag som på billede 3, er pladsen så besøgt, at folk også gør brug af at sidde på jorden.

Den vestlige ende har altid indeholdt træer og buske. Her blev der i 1980'erne og 1990'erne etableret byhaverne, legeplads, boldbur og senere hen skaterbanen. På billederne herunder ses denne del af pladsen, i dag.

Vestlig del af Enghave Plads: Foto taget af gruppen, 2024.

Boldburet set udefra: Foto taget af gruppen, 2024.

Skaterbanen til højre for boldburet:
Foto taget af gruppen, 2024.

Boldburet set tæt på: Foto taget af gruppen, 2024.

Denne del af Enghave Plads står stadig til at skulle gennemgå nogle forbedringer den kommende tid. Vesterbros lokaludvalg er i dialog om, hvad der skal ske med området (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024). Dette kommer blandt andet, på baggrund af en omfattende evalueringsproces de påbegyndte i 2019, efter metrostationen åbnede.

Den sidste del er Enghaveparken, denne del adskilles fra Enghave Plads af Enghavevej, og er ikke et område vi vil komme nærmere ind på i projektet. Vi har gjort os denne afgrænsning, for ikke at skulle analysere for stort et areal, og da vi finder omdannelsen af de andre dele af pladsen mere interessante.

Som det kan ses på billede 1 og 3, har pladsen gennemgået en løbende udvikling og gør stadig, samtidigt med at den har fungeret som mødested og trafikalt knudepunkt gennem årene.

1.3 Visuel præsentation

Vores visuelle præsentation har til formål at tydeliggøre den omdannelse, som Enghave Plads har gennemgået. Vi ønsker at illustrere kontrasten mellem fortidens og nutidens fysiske udtryk. Tidligere bar pladsen præg af en helt anden atmosfære, i kontrast til dens nuværende. Ved at illustrere denne omdannelse bidrager vores visuelle model til en dybere indsigt i de fysiske ændringer, der har fundet sted på pladsen.

Gennem en sammenligning af før- og efterbilleder af plantegninger, tydeliggør vi hvordan det fysiske udseende af Enghave Plads, der har været med til at karakterisere området. Den visuelle model fungerer dermed som et værdifuldt redskab, til at formidle den omdannelse, som pladsen har gennemgået.

2. Problemformulering

Hvordan har Enghave Plads gennemgået en omdannelse siden 1980'erne til i dag, og er det muligt at inkludere forskellige befolkningsgrupper i et byrum?

2.1 Arbejdsspørgsmål

Hvilke metoder kan vi benytte til at indsamle data om borgernes oplevelser og behov i et byrum?

I projektet vil vi gerne besvare arbejdsspørgsmålet ved at inddrage de borgere der bruger områderne, da dette giver et indblik i mangler og fordele. Vi vil gøre brug af feltarbejde, observationer og interviews. Disse vil blive analyseret for at give et overordnet billede af oplevelser og behov.

Hvordan har omdannelsen af Enghave Plads påvirket brugerne?

Spørgsmålet skal belyse hvordan forandringerne af pladsen har påvirket de personer der besøger området. Dette spørgsmål kan give indblik i om forandringerne har en negativ eller positive effekt, samt hvilken betydning ændringerne har haft for deres oplevelser af pladsen.

Hvordan har omdannelsen været i stand til at skabe et byrum inkluderende for alle?

Det kan give indblik i hvordan tilgængelighed, design og faciliteter kan tiltrække eller frastøde forskellige grupper af mennesker.

Er det muligt at måle kvaliteten af et byrum og hvordan kan disse data bruges til at forbedre kvaliteten af byrummet?

Spørgsmålet skal hjælpe os med at besvare hvad der gør et byrum attraktivt at agere i. Hertil vil vi benytte os af Jan Gehls 12 kriterier for byrum, et skema fra organisationen Project for Public Spaces, der giver en formel der kan bruges til at vurdere et byrum.

3. Semesterbinding

I vores semesterbinding vil vi gerne uddybe, hvordan vores projekt er forankret i dimensionen “Teknologiske Systemer og Artefakter” (TSA), samt hvorfor vi har valgt at inkludere dimensionen “Subjektivitet, Teknologi og Samfund” (STS), som yderlige aspekt.

Det teknologiske system vi i gruppen har valgt at arbejde med, er Enghave Plads, hertil vil vi anvende teorier og begreber inden for dimensionen TSA. Med disse vil vi analysere hvilke effekter det teknologiske system og dens artefakter har, samt undersøge hvordan dette teknologiske system er konstrueret og fungerer.

Vi er særligt interesseret i de sociale effekter, byrummet kan have på det enkelte individ og vil derfor også inddrage dimensionen STS. Vi vil på den måde se på Enghave Plads med historiske briller og arbejde med hvilken teknologisk forandring, systemet har gennemgået i løbet af årene. Derudover vil vi undersøge, hvilken betydning dette har haft for beboerne omkring, og dem der opholder sig på pladsen. Fra STS har vi fået viden om at de tre sfærer, teknologi, subjektivitet og samfund, ikke kun forstås isoleret, men som en helhed der påvirkes af hinanden.

I opgaven er der fokuseret på, at pladsen har gennemgået en stor forandring og skiftet fra at være samlingssted for udsatte i byen, til i dag at være mere præget af ressourcestærke beboere og forbrugere. Dertil har det været relevant for opgaven at inddrage viden om udførelsen af interviews og feltundersøgelser, for at få en bedre ide om adfærdsmønstre og Enghave Plads' nye identitet.

Alt dette mener vi, kan benyttes til at få en bredere forståelse af stedets udvikling og effekterne heraf, og dermed opnå en fyldestgørende undersøgelse af det teknologiske system, Enghave Plads og dets artefakter.

4. Teori

Som baggrund for besvarelsen af projektet har vi benyttet os forskellige teorier. I dette afsnit vil der blive redegjort for valg af teorier fra bogen *Sted* skrevet af Anne-Marie Mai og Dan Ringgaard, og Tim Cresswell's bog *Place: A Short Introduction* om stedsteori. Enghave Plads har gennemgået en omdannelse, derfor har vi valgt at inddrage teorier fra Richard Thaler og Cass Sunstein fra deres bog *Nudge* og deres begreb 'choice architect'. Derudover har vi taget brug af Marc J. de Vries teori om teknologiske systemer og artefakter, hvor vi ser på pladsen som et teknologisk system med indbyggede artefakter. Den sidste medvirkende teori er fra bogen *Gentrification of the City* skrevet af Niel Smith og Peter Williams.

Derudover har vi taget inspiration fra et observationsskema fra organisationen Project for Public Spaces og Jan Gehls 12 kriterier for et byrum.

4.1 Stedsteori

Sted er en bog skrevet af Anne-Marie Mai og Dan Ringgaard i 2010. Den udforsker begrebet 'sted' fra forskellige perspektiver inden for litteratur, kultur og samfund. Bogen undersøger, hvordan steder påvirker menneskers identitet, oplevelse af verden og forståelse af sig selv og andre (Mai & Ringgaard, 2010). Gennem en tværfaglig tilgang analyserer forfatterne, hvordan steder formes af historie, kultur, politik og økonomi, og hvordan man former og fortolker de steder, man bor i.

Sted er en tankevækkende og dybdegående bog, der har til formål at oplyse læseren om, hvordan steder kan have betydning for mennesker, samt hvilken form for tilhørsforhold steder kan give (Mai & Ringgaard, 2010). Ifølge Mai og Ringgaard tilhører stedsteori ikke kun én videnskab, men har rødder i mange forskellige emner. Når man taler om stedsteori, omfatter det blandt andet sociologi, arkitektur, antropologi og filosofi (iBid.). Denne stedsteori anvendes bredt og i varierende omfang, indenfor de forskellige emner der danner teorien om steder. Globaliseringen af byrummet har en klar effekt på stedet. Globalisering bidrager til, at et sted og rum ændrer sig og forandres (iBid.). I det omfang et steds identitet er baseret på dets relationer til andre steder, betyder globaliseringen, at disse steder ændrer sig, fordi identiteten skifter alt efter, hvem der benytter stedet (iBid.). Ændringen kræver, at vi redefinerer stederne, samt vores opfattelse af, hvad et sted er. Ifølge Mai og Ringgaard følges globalisering og sted derfor ad. Ved nye behov i byen forandres rum og sted for bedre at kunne tilpasse sig de nye behov og dermed bevare de tilhørsforhold, mennesker har til stedet. Tilstedeværelsen af et sted er en nødvendighed for mennesker. ”Vi kan ikke være nogen steder uden at der er steder. Intet kan finde sted uden sted.” (Mai og Ringgaard, 2010, s. 8).

Geografen Tim Cresswell beskriver i sin bog tre kriterier for, at noget kan betegnes som et sted. Det første er placeringen af stedet, kaldet 'location'. Det næste er stedets fysiske form, 'locale' og det sidste kriterium er fornemmelsen for stedet, 'sense of place' (Cresswell, 2004). Fornemmelsen for et sted kan også forbindes med det romerske 'genius loci'. Cresswells betegnelse indeholder den samme subjektive tilknytning til stedet som genius loci. Genius loci betyder de guddommelige beskyttere eller skytsånder, der vogtede over steder og ejendomme (iBid.). Genius loci betegner et sted, der er mere end blot en lokation. I mødet med et menneske, der har sanser, viden om et sted og kan erindre, kan et sted først blive til (Mai & Ringgaard, 2010). Hvis man følger Cresswells tanker dybere, bliver stedet karakteriseret negativt i forhold til både begrebet om rum og landskab. Mens rum i den moderne filosofiske tradition, er abstrakt

og uden konkrete kvaliteter, eksisterer et sted derimod i en konkret fysisk form, hvor det siger noget til subjektet, der møder stedet (iBid.). I kontrast til landskabet, som formes af en række faktorer, specifikt de materialer der udgør landskabet, er stedet en oplevelse af at være omgivet af det og midt i det. Sted er derfor en mere personlig oplevelse, hvor man er aktivt involveret. Man kan derfor omtale et steds *genius loci* og i den forbindelse, et steds ånd (iBid). Disse koncepter er uden historisk forankring, eftersom de ikke tager hensyn til, hvordan menneskers opfattelse og oplevelser af steder, har forandret sig over tid.

Ifølge Tim Cresswell taler stedet for sig selv (Cresswell, 2004). Han mener, at stedet som koncept både er simpelt og kompliceret, hvilket er en del af dets appel. Dette emne forsøger han at besvare i sin bog *Place: A Short Introduction* fra 2004 (Cresswell, 2004). Når man omtaler steder, for eksempel København, som værende et godt sted, refererer det til en by som almen viden. At beskrive det som 'et godt sted' giver et positivt syn på, hvordan stedet ser ud, og hvordan det føles at befinde sig der. Overalt på jorden er mennesker i gang med aktiviteter, der skaber steder (iBid). Husejere renoverer, dekorerer og bygger udvidelser. Lokale organisationer opfordrer beboerne, til at holde deres grunde i orden og rene, mens kommuner opfører nye offentlige bygninger, for at udtrykke den unikke ånd i de forskellige områder.

Man kan derfor undersøge hvad steder har til fælles, og hvad der gør dem alle til steder. Alle steder har det til fælles, at mennesker har givet dem mening. Det er steder, som folk har en form for tilknytning til. Dette er den mest enkle og almindelige definition af et sted, en lokalitet med betydning (Cresswell, 2004). Steder har ikke altid en fast lokalitet. Et skib kan eksempelvis blive et specielt sted for de mennesker ombord, selvom det hele tiden skifter position. Her refererer Cresswell til stedets fysiske form, hvor sociale relationer udspiller sig, den faktiske form af stedet og hvor folk lever deres liv som individer. Det er klart, at steder næsten altid har en fysisk form. Et byrum har for eksempel, forskelligt materielt indhold, der giver stedet dets fysiske form. Det handler blandt andet om, hvordan rummet er bygget op, hvilket materiale det er lavet af, hvordan interiøret er og hvordan det er designet. Udover at have en lokation, samt en fysisk form, er det nødvendigt, at steder har en relation til mennesker og menneskets evne til at skabe og forstå betydningen af stedet (iBid). Ved det tredje kriterie, fornemmelsen af stedet, mener Cresswell at det er de individuelle og emotionelle

tilhørsforhold mennesker har, der er en del af at et sted bliver skabt (iBid). Disse tre kriterier gælder for størstedelen af steder i verden.

Cresswell pointerer, at et sted ikke blot er en fysisk del af verden, men en måde, hvorpå mennesker forstår og fortolker verdenen på. Når menneskers generelle opfattelse af, hvad steder er og består af, bliver udfordret af kritisk vurdering, bliver opfattelserne ofte ret uklare (Cresswell, 2004). Sted bliver ofte betegnet i et lille omfang, selve 'stedet' er ikke så stort, ren målestoksmæssigt. Steder som nabolag, storbyer og byer er oftest, hvad man associerer med denne slags små steder. Med et større perspektiv bliver sted også en metode til at forstå, betragte og opleve verdenen på. Med denne metode i brug ser man nu jorden som en verden fuld af forskellige steder. Man ser nu tilknytninger, associationer og forbindelser mellem klodens steder og de mennesker, der bor der. Det er en verden bygget op af oplevelser og holdninger. Når vi betragter jordens steder som et komplekst samarbejde mellem miljø og mennesker, er man fri til at tænke mere åbent og i samspil med hinanden, frem for at sætte verdenen op i figurer og fakta (iBid.).

4.2 Nudge

Nudge, en bog fremmet af Richard Thaler og Cass Sunstein i 2008, præsenterer en subtil, men magtfuld tilgang til at påvirke adfærd på en venlig måde (Thaler & Sunstein, 2008). Centralt i nudge-teorien er ideen om at forme valgarkitekturen, hvorved man manipulerer måden, valg præsenteres på, dog uden at begrænse valgmulighederne. Dette betyder at skabe miljøer, der guider mennesker mod det ønskede valg uden tvang (iBid.). I byrummet kan dette oversættes til, bevidst design af offentlige områder, med det formål at fremme sund adfærd og social interaktion.

I introduktionen til 'nudge' bliver konceptet forklaret, som et forsøg blandt to venner om man kan påvirke indflydelsen på de unge skoleelever, ved at ændre rækkefølgen kantinekosten står i (Thaler & Sunstein, 2008). Man kan efter flere forsøg, på at ændre rækkefølgen af maden eleverne først møder, konkludere at det har en betydning, hvilket mad de først ser. Det første de bliver tilbudt, er det de tager (iBid.). De kan derfor meget nemt bliver influeret til at vælge det sundeste skolemad, hvis bare det bliver det første de møder. Det beskriver Thaler og Sunstein som en 'choice architect' altså en form for arkitekt, der kan påvirke andres valg af mad, tøj eller steder at opholde sig.

Nudging i byplanlægning er ikke kun et spørgsmål om at ændre fysiske steder, men også om at skabe en kultur, der fremmer positive valg. Dette kan omfatte kampagner for at fremhæve fordelene ved at gå, cykle eller bruge offentlig transport, samt at opmuntre til fællesskabsaktiviteter (Thaler & Sunstein, 2008). Ved at integrere nudging-principper i samfundet kan man dermed skabe mere livlige og inkluderende samfund, hvor det bliver lettere og mere attraktivt for folk at træffe sunde valg i deres dagligdag (iBid.).

Nudge repræsenterer en innovativ tilgang, til at skabe positive forandringer i samfundet ved at ændre valgarkitekturen på en måde, der opmuntrer til ønskede adfærdsmønstre (Thaler & Sunstein, 2008). I introduktionen til *Nudge* bliver begrebet choice architect beskrevet. En choice architect er en person eller en gruppe, der designer og organiserer de fysiske og sociale elementer, med henblik på at påvirke adfærd og beslutningstagning (Thaler & Sunstein, 2008).

4.3 Teknologiske systemer og artefakter

Teorier fra Marc J. de Vries omkring teknologiske systemer og artefakter, er taget med i opgaven, da et byrum i følge de Vries er et teknologisk system, bundet sammen af en masse artefakter (M. De Vries, 2005). Teknologiske systemer og artefakter udgør ryggraden i den moderne civilisation og spiller en afgørende rolle i vores daglige liv. Disse systemer og artefakter er mere end blot mekaniske eller elektroniske enheder, men de udgør komplekse netværk af interaktioner, der former vores samfund og vores forståelse af verden (M. De Vries, 2005).

Et teknologisk system kan defineres som et struktureret sæt af artefakter, der arbejder sammen for at opnå et bestemt formål. Disse systemer kan variere fra simple mekaniske enheder som en kniv, til avancerede computernetværk, der forbinder mennesker over hele kloden. Teknologiske systemer er ofte designet, til at forbedre effektiviteten, løse problemer eller opfylde menneskelige behov. På samme måde er teknologiske artefakter, fysiske genstande eller produkter, der er skabt som et resultat af en teknologisk innovation (M. De Vries, 2005). Uanset størrelse og kompleksitet udgør artefakterne fundamentet for vores daglige aktiviteter og bidrager til at forme vores samfunds- og adfærdsmønstre. Et vigtigt koncept at forstå er, at et teknologisk system ofte er en samling af disse artefakter, der arbejder sammen som en helhed (iBid.).

Artefakter i byrum refererer til de fysiske elementer og objekter, der findes i offentlige rum og påvirker, hvordan de bruges og opleves af mennesker. Disse kan omfatte permanente strukturer som bygninger og monumenter, der skaber rammerne og giver kulturel og historisk betydning. Møblering som bænke, borde, skraldespande og legepladser øger komforten og funktionaliteten i byrummet, mens grønne elementer som træer, buske, blomsterbede og vandfunktioner forbedrer æstetikken og tilbyder rekreativ værdi (De Vries, 2005).

Infrastruktur som offentlige toiletter, cykelstativer og informationsskilte understøtter praktiske behov og gør byrummet mere brugervenligt. Busstoppesteder, metroindgange og parkeringsområder forbinder byrummet med resten af byen og forbedrer tilgængeligheden. Artefakter spiller en vigtig rolle i at fremme social interaktion ved at skabe mødesteder som bænke og caféer, hvor folk kan samles. Legepladser og sportsfaciliteter fremmer fællesskab og fysisk aktivitet blandt forskellige aldersgrupper. Praktiske artefakter som skraldespande og cykelstativer gør byrummet mere funktionelt og brugervenligt, hvilket understøtter daglig brug og mobilitet (De Vries, 2005).

Samlet set spiller artefakter en central rolle i at forme oplevelsen, brugen og identiteten af det offentlige rum. Ved nøje at designe og evaluere disse artefakter kan byplanlæggere og designere skabe inkluderende, funktionelle og æstetisk tiltalende rum, der imødekommer behovene hos forskellige brugere (De Vries, 2005).

4.4 Gentrificering

For at forstå den omdannelse Enghave Plads har gennemgået, er betegnelsen gentrificering relevant. Gentrificering er et udtryk, der dækker over den ændring der sker i beboersammensætningen i en bydel, i takt med en omstrukturering af et byområde. Nye restauranter, vinbarer, bagerier og så videre, kan alle være med til at ændre karakteren af et byområde. Bagsiden af dette kan ende ud i, at stedets oprindelige beboere bliver presset ud af kvarteret grundet stigende priser på lejligheder og husleje. På denne måde bliver mindre velstående beboere, erstattet af mere velstående beboere. Det bliver dog tit overset, især i Skandinavien, at byfornyelse og gentrificering går hånd i hånd. Dette kan blandt andet være på grund af den skandinaviske velfærdsstat, som for mange mennesker skaber gode levevilkår, der på den måde, skjuler nogle af de negative konsekvenser ved gentrificering (Larsen og

Hansen, 2008). Hvis vi skal få en forståelse af hvad gentrificering omfatter, må vi se hvad der driver til omstrukturering af byrum og hvordan disse påvirker hinanden (Smith & Williams, 1986).

Fra et økonomisk perspektiv kan gentrificering af et område, give god mening for en by. Gentrificerede områder ses som magneter, der tiltrækker den kreative klasse og det ses ofte at erhvervslivet og folk flytter til de steder, der huser kreative byrum (Larsen & Hansen, 2008). Derudover bliver infrastrukturen ofte bedre når der gentrificeres, samtidig med at bygninger bliver renoveret. Alt dette skaber en oplevelse af, at byrummet bliver forbedret for alle. De nye restauranter med mere, giver mulighed for økonomisk vækst, som også kan skabe nye jobmuligheder. Dog er det interessant at bide mærke i, om det er for alle, at området bliver bedre. Det de positive vinkler ofte skjuler, er det økonomiske pres der rammer de allerede eksisterende beboere af området. Det kan ende ud i at de tvinges til at flytte og kan skabe en ulighed, hvor de nye forbedringer kun tilgodeser, de bedre stillede beboere. De økonomiske interesser tiltrækker også ejendomsmæglere, banker, staten og entreprenører som gerne vil tjene penge på gentrificeringsprocessen (Smith & Williams, 1986).

I bogen *Gentrification of the City*, skrevet af Niel Smith og Peter Williams i 1986, opstiller de fem punkter, der driver til omstrukturering af byrum:

“(a) suburbanization and the emergence of the rent gap;

(b) the deindustrialization of advanced capitalist economies and the growth of white-collar employment;

(c) the spatial centralization and simultaneous decentralization of capital;

(d) the falling rate of profit and the cyclical movement of capital;

(e) demographic changes and changes in consumption patterns.”

(Smith & Williams, 1986 s. 22).

Lejegabet opstår når der er en stor forskel, på en ejendoms lave værdi inden renovering og omstrukturering, til dens værdi efter. Investorer ser muligheden i at købe billigt, renovere, og sælge det igen til en højere pris, eller tjene penge på at leje det ud.

Afindustrialisering og flere kontorjobs er også med til at ændre den måde vi bruger vores by på. Ved at flytte industri arbejde, som for eksempel fabriksarbejde, til andre lande med lavere

løn, bliver arbejdspladserne noget andet, hvor kontorarbejde er lettere at få ind midt i centrum af byen. (Smith & William, 1986).

Smith og Williams nævner også centralisering og decentralisering. Med dette menes der, at virksomheder ofte har deres hovedkvarterer til at ligge centralt i byen, hvilket skaber økonomisk aktivitet. På samme tid spreder virksomhederne sig, typisk også til forstæderne og kan derved både være til stede i centrum og udnytte lavere omkostninger i de mindre byer (Smith & William, 1986).

Derudover kan gentrificering ses som en mulighed, for investorer i perioder med lav vækst, til at investere deres kapital. Ved at renovere de gamle byområder, skabes nye profitmuligheder. Til sidst nævnes ændringer i demografi og forbrugsmønstrene. Disse ændringer kan have indflydelse på den måde vi lever på, og dermed hvilken livsstil og hvilke typer af boliger vi søger. Også her vil investorer være interesserede i at udvikle i de byområder folk søger mod (Smith & William, 1986).

Alt dette giver en bredere forståelse, af hvad der driver og ligger bag gentrificering, og dermed også hvordan og hvorfor det opstår. Gentrificering er relevant i en undersøgelse af Enghave Plads, da vi igennem teorien kan få et indblik i, hvad der kan have ligget til grunde for de mange ændringer, der er lavet på pladsen gennem årene.

4.5 Feltobservationer

Project for Public Spaces (PPS)

Offentlige rum spiller en afgørende rolle, i udformningen af samfund og byer, idet de fungerer som mødesteder, steder for interaktion og arenaer for socialt liv. Project for Public Spaces (PPS), en førende organisation inden for byplanlægning og byudvikling, har gennem årtier forsket i og rådgivet omkring, hvordan man skaber og forbedrer disse steder. I artiklen *What Makes A Successful Place?* går PPS videre end den almindelige opfattelse af offentlige rum og peger på de vigtigste elementer, der gør et sted bemærkelsesværdigt og brugbart for folk. Denne tilgang tager ikke kun højde for de æstetiske aspekter, men lægger også vægt på de sociale og kulturelle faktorer, der påvirker et steds liv og tilgængelighed (*What Makes a Successful Place?*, n.d.).

Artiklen fra PPS identificerer fire grundlæggende kvaliteter, som et vellykket offentligt rum bør have: tilgængelighed og forbindelser, komfort og omdømme, brug og aktiviteter, samt sociabilitet (*What Makes a Successful Place?*, n.d.). Tilgængelighed og forbindelser betyder, at et godt offentligt rum, skal være let at komme til og nemt at navigere i. Det skal være synligt både på afstand og tæt på, og dets kanter skal være interessante og sikre at færdes ved. Det skal være let at nå med offentlig transport (iBid.). Komfort og omdømme handler om, at et offentligt rum skal være komfortabelt og have et godt omdømme. Dette betyder, at det skal føles sikkert, være rent og have tilgængelige siddepladser. Folk skal kunne sidde, hvor de vil, enten i solen eller i skyggen. Førsteindtrykket af rummet er vigtigt, og det skal føles velholdt og indbydende (iBid.). Den tredje kvalitet er brug og aktiviteter og er essentielle i gode offentlige rum. Aktiviteter tiltrækker folk og får dem til at vende tilbage. Der skal være en balance i aktiviteterne, så der er noget for både mænd og kvinder, unge og gamle. Et ideelt offentligt rum bruges hele dagen af forskellige grupper (iBid.). Den sidste kvalitet er sociabilitet som omhandler, at et offentligt rum skal fremme social interaktion, hvor folk mødes, føler sig trygge ved at interagere med hinanden og udvikler en tilknytning til stedet og samfundet. Et godt offentligt rum er et sted, hvor folk mødes med venner, ser kendte ansigter og føler sig hjemme (iBid.).

For at evaluere og analysere Enghave plads har vi brugt PPS' 'Place Diagram' (*What Makes A Successful Place*, n.d.). Dette værktøj hjælper med at vurdere de fire kvaliteter. Observationsdiagrammet er et visuelt diagram, der opdeler et offentligt rums egenskaber i fire hovedkategorier, som hver især omfatter specifikke spørgsmål og kriterier. Vi er klar over, at det ikke er en formel teori, men snarere et praktisk værktøj baseret på observationer og erfaringer, fra mange forskellige offentlige rum rundt om i verden.

What Makes a Great Place?

(*What Makes a Successful Place?*, n.d.)

Jan Gehls 12 kriterier

Jan Gehl er en fremtrædende dansk arkitekt og urbanist, som har opnået international anerkendelse for sit arbejde, inden for byplanlægning og design af menneskecentrerede byrum (Gehl & Mortensen, 2001). Jan Gehl er ikke en stedsteoretiker, men vi har draget inspiration fra hans fremgangsmåder. Gehls tilgang til urbanisme er dybt forankret i hans observationer af, hvordan mennesker interagerer med deres omgivelser, og hvordan byrum kan dannes for at imødekomme menneskelige behov og skabe livskvalitet (iBid.).

Gehls karriere har altid fokuseret på at forstå, hvordan mennesker bruger byrum. Hans metode indebærer systematiske og detaljerede observationer, af menneskers bevægelser og aktiviteter i forskellige bymiljøer. Dette gør det muligt for ham at identificere mønstre og behov, som ofte overses i traditionelle byplanlægningsmetoder, der primært er fokuseret på tekniske og infrastrukturelle aspekter. En væsentlig del af Gehls filosofi er ideen om at sætte mennesket i centrum af byplanlægningen. Dette indebærer, at byplanlæggere skal tage udgangspunkt i menneskers faktiske brug af byrummet og deres oplevelse af det. Gehl kritiserer ofte moderne byplanlægning, for at være fokuseret på biltrafik og store infrastrukturelle projekter, som ofte sker på bekostning af fodgængernes og cyklisterens oplevelse af byen. Han fremhæver vigtigheden af at skabe byrum, der er tilgængelige og attraktive for alle, uanset alder, køn eller fysiske evner (Gehl & Mortensen, 2001).

Gehls arbejde er kendetegnet ved en dyb forståelse for, hvordan fysiske omgivelser kan påvirke menneskers adfærd og velvære. Han argumenterer for, at velplanlagte byrum kan fremme social interaktion, fysisk aktivitet og generel trivsel blandt byens borgere (Gehl & Mortensen, 2001). En central del af Gehls filosofi er hans 12 kriterier for et godt byrum, som han har udviklet gennem årtier med observationer og forskning (iBid.). Disse kriterier omfatter blandt andet tryghed, tilstedeværelse af mennesker, beskyttelse mod vejr og tilgængelighed. Gehls tilgang går ud på at skabe byrum, der ikke blot er æstetisk tiltalende, men også funktionelle og behagelige for mennesker, at opholde sig i (iBid.).

Hans 12 kriterier lyder således:

1. Beskyttelse mod trafik og ulykker: Oplever alle typer af grupper sikkerhed i trafikken og tryghed i byrummet?

2. Beskyttelse mod kriminalitet og vold: Er byrummet trygt på alle tider af døgnet?
3. Beskyttelse mod ubehagelige sansepåvirkninger: Oplever man meget larm, støv og lugte, samt kan man være i læ for alt slags vejr?
4. Muligheder for at gå: Er byrummet tilgængeligt for gående og på ordentlige stier og overflader?
5. Muligheder for at stå og opholde sig: Kan man støtte sig op ad ting og tage en kort pause?
6. Muligheder for at sidde: Kan man sætte sig ned? Mange ting kan blive brugt som siddepladser, men der er stadig brug for muligheden.
7. Muligheder for at se: Kan man gå, stå eller sidde og se på noget spændende, samt er der mulighed for udsyn?
8. Muligheder for at tale og høre: Kan grupper sidde og have samtaler?
9. Muligheder for aktiviteter: Kan man udfolde sig og lave diverse aktiviteter døgnet og året rundt? Aktiviteter såsom legepladser eller multibaner.
10. Skala: Er byrummet en tilpasset størrelse, med den rette plads til udfoldelse?
11. Oplevelse af at nyde positive aspekter ved klimaet: Er der fokus på årstidernes forskelle i vejret?
12. Oplevelse af æstetiske kvaliteter: Er det et behageligt, rart og smukt byrum at befinde sig i? Her snakkes om designet i forhold til holdbarhed og visuelt.

(Dansk Byplanlaboratorium, n.d.).

Trods de mange punkter kan man se, at fokuset ligger på brugerne af byrummet, da der kun er et punkt, omkring de æstetiske værdier ved et byrum. Gehl prioriterer menneskers oplevelse og interaktion med byrummet, hvor æstetik er en del af helhedsoplevelsen, men ikke det eneste fokus. Dette menneskecentrerede perspektiv sikrer, at byrum bliver levende og dynamiske steder, der opfylder både praktiske og sociale behov (Gehl & Mortensen, 2001).

Jan Gehl er en observatør og praktiker inden for byplanlægning, og hans observationer og praksisbaserede tilgang har ført til værdifulde indsigter og succesfulde resultater. Gehl har dyb forståelse for, hvordan mennesker opfører sig i bymiljøer, hvilket gør hans tilgang både relevant og anvendelig i praksis.

5. Metode og empiri

I dette afsnit vil vi præsentere vores valg af metoder og vores primære empiri med interviews og feltobservationer.

5.1 Kvalitative interviews

Kvalitative interviews er en forskningsmetode, der giver dybdegående indsigt i menneskers grundlæggende oplevelse af verdenen (Tanggaard & Brinkmann, 2020). Der fokuseres på, hvordan den interviewede forholder sig, til et konkret emne, sig selv og omverdenen, og søger at forstå betydningen af centrale temaer, i interviewpersonens oplevelser og kontekst. I et kvalitativt forskningsinterview søger man at skabe viden, gennem et aktivt samspil mellem interviewer og interviewpersonen (iBid.). Dataindsamlingen i et kvalitativt interview afhænger af interviewerens færdigheder, deres viden om emnet og den måde, de stiller deres spørgsmål på. Interviewerens vigtigste rolle er at være åben og have en nysgerrig tilgang til nye perspektiver og temaer, der kan opstå, og undgå at påvirke interviewpersonens svar eller udtalelser (iBid.).

Vi gennemførte interviews, der er semistrukturerede, med det formål at forstå og få indblik i interviewpersonens egne perspektiver og synspunkter (Tanggaard & Brinkmann, 2020). Vores interviews har været uformelle samtaler, men de fulgte stadig en interviewguide, som havde specifikke emner i fokus og inkluderende spørgsmål (bilag 4). Vi har gennemført interviews med fire beboere fra Enghave Plads, to personer, der boede der før omdannelsen i 1990'erne, og to nuværende beboere. Formålet med dette var, at vi på denne måde kunne sammenligne og analysere forskellene og lighederne fra dengang og til nu. Derudover har vi interviewet ni tilfældige personer, der opholdt sig på pladsen under vores besøg. Vores interviewpersoner repræsenterer en variation i alder og køn.

5.2 Jan Gehls 12 kvalitetskriterier

For at evaluere Enghave Plads i overensstemmelse med Jan Gehls 12 kriterier for et godt byrum, udførte vi systematiske observationer over flere dage og på forskellige tidspunkter. Vi gennemgik hver af Gehls kriterier og dokumenterede grundigt vores observationer (Bilag 3). Vi begyndte med at observere, hvordan Enghave Plads beskyttede mod trafik og ulykker. Vi tjekkede, om der var fodgængerovergange og sikrede områder, hvor folk kunne gå uden at være i fare for kørende trafik. Vi noterede, hvor godt disse områder var markeret, og om de blev

brugt korrekt af både fodgængere og bilister. For at vurdere pladsens generelle tryghedsniveau gik vi rundt på forskellige tidspunkter af dagen og aftenen for at se, hvor godt pladsen var oplyst, om der var nogen mørke eller skjulte områder, og hvordan folk benyttede sig af pladsen. Vi kiggede også på, hvordan pladsen beskyttede brugerne mod støj og vind. Vi lagde mærke til, hvor let det var at gå rundt, om der var nogen forhindringer på stierne, og hvor folk naturligt stoppede op, for at stå eller tage en pause. Vi talte, hvor mange forskellige siddepladser der var, og hvor de var placeret, samt hvor nemme de var at komme til. Derudover kiggede vi også efter interessante udsigter og andre visuelle elementer på pladsen. Vi lagde mærke til de forskellige aktiviteter, der fandt sted på pladsen, og bedømte, hvor let det var at få adgang til rekreative faciliteter. Vi kiggede også på, om pladsen var stor nok til det antal mennesker, der besøgte den, og hvordan de håndterede forskellige vejrforhold. Undersøgelserne gik også ud på, om der var faciliteter, så folk kunne nyde solen eller gemme sig fra regnen. Til sidst vurderede vi, hvordan pladsen og dens omgivelser så ud, herunder de arkitektoniske bygninger og landskabsdesign (Bilag 3).

Ved at udføre disse observationer på forskellige dage og tidspunkter opnåede vi en grundig forståelse af, hvordan Enghave Plads opfylder Gehls kriterier for et godt byrum. Det bidrog til en mere nuanceret forståelse af pladsens styrker og eventuelle områder, der kunne forbedres.

5.3 Project for Public Spaces (PPS)

Vi har brugt PPS' 'Place Diagram' til at analysere og forstå Enghave Plads som et offentligt rum. Observationsdiagrammet hjælper med at se på forskellige aspekter af pladsen, som tilgængelighed, komfort, aktiviteter og social interaktion. For at få en god fornemmelse af, hvordan Enghave Plads fungerer, har vi besøgt den på forskellige tidspunkter af dagen og på forskellige ugedage.

Vi var der mandag formiddag for at se, hvordan pladsen bruges i starten af ugen, når folk vender tilbage til arbejde og skole. Onsdag eftermiddag besøgte vi pladsen for at observere midten af ugens aktiviteter og få en fornemmelse af, hvordan pladsen bruges af dem, der måske tager en pause eller slutter tidligt fra arbejde. Fredag aften var vi på pladsen for at opleve stemningen i weekenden, når folk mødes for at socialisere og slappe af, efter en travl uge. Lørdag eftermiddag og søndag morgen gav os et indblik i, hvordan pladsen bruges i weekenden, hvor folk har mere fritid til at tilbringe tid der. Ved at variere vores besøg på disse tidspunkter kunne

vi få et bredt perspektiv på, hvordan Enghave Plads bliver brugt under forskellige forhold og tidspunkter. Alle disse observationer er dokumenteret, se bilag 3.

I første fase af vores evaluering fokuserede vi på tilgængeligheden og forbindelserne på Enghave Plads. Vi vurderede, hvor let det var at nå pladsen til fods, med cykel og med offentlig transport. Vi observerede synligheden af pladsen fra forskellige afstande og vurderede forbindelserne til nærliggende bygninger, såsom butikker og boliger. Næste fase omfattede komfort og omdømmet af Enghave Plads. Vi evaluerede sikkerheden ved at observere, om folk følte sig trygge på pladsen, både i dagslys og om aftenen. Renligheden blev vurderet ved at notere, om pladsen var fri for affald og velholdt. Tilgængeligheden af siddepladser blev også undersøgt, hvor vi noterede, om der var tilstrækkeligt med siddepladser i både sol og skygge. For at evaluere brug og aktiviteter på Enghave Plads observerede vi, hvilke typer aktiviteter der foregik, på forskellige tidspunkter af dagen og på forskellige ugedage. Vi noterede, om der var en balance mellem forskellige aldersgrupper og køn, og om pladsen blev brugt hele dagen. Vi så på, om folk brugte pladsen alene eller i grupper, og hvilke specifikke aktiviteter de deltog i, såsom leg, motion, spisning eller afslapning. Endeligt vurderede vi sociabiliteten på Enghave Plads ved at observere, hvordan folk interagerede med hinanden. Vi noterede, om folk mødtes med venner, hilste på bekendte eller interagerede med fremmede. Vi observerede også, om pladsen fremmede et stærkt fællesskab, og om folk følte sig hjemme og stolte over pladsen (Bilag 3).

Ved at anvende diagrammet på tværs af forskellige tidspunkter og dage har vi fået en dybdegående forståelse af, hvordan Enghave Plads fungerer som et offentligt rum. Denne systematiske tilgang har gjort det muligt for os at identificere styrkerne og svaghederne ved pladsen.

6. Analyse af empiri fra interviews og feltobservationer

6.1 Datidens beboere

I kombination med vores sekundære empiri, vil vi forsøge at få et indblik i hvordan forskellige mennesker opholder sig og bruger pladsen. Vi ønsker at få et perspektiv på hvordan det har været at på bo Enghave Plads før omdannelsen, hvortil vi har haft muligheden for, at interviewe

to personer, der boede i området tilbage i 1990'erne. På denne måde kommer vi helt tæt på to beboeres egne personlige erfaringer og oplevelser af pladsen, fra tiden før den blev lavet om.

I følgende afsnit bliver udtrykket 'drankerne' brugt, dette er et ord som interviewpersonerne selv anvender.

Interview 1 og interview 2

Interviewperson 1 er en kvinde der flyttede til Enghave Plads tilbage i 1993, da hun på det daværende tidspunkt var 19 år gammel. Hun boede i området i halvandet år. Interviewperson 2 flyttede til Enghave Plads tilbage 1992, da hun var 22 år og boede der i to år.

Under interviewene var vi blandt andet interesserede i, hvordan deres holdninger til stedets ånd dengang var, for på den måde at få muligheden for, at sammenligne disse med svarene fra nutiden. Vi kan på den måde få et indblik i om noget har ændret sig. Dette er dog med det forbehold at forskellige mennesker, kan have forskellige opfattelser af samme sted.

Enghave Plads' atmosfære blev beskrevet af interviewperson 1 som livlig, dog med en skiftende karakter fra dag til nat. Interviewperson 1 siger:

“Om dagen mærkede jeg tydeligt energien fra børnefamilier og andre der brugte pladsen. Det ændrede sig drastisk hen ad aftenen. Når det blev mørkere var det nogle andre grupper af mennesker, mere skumle der kom frem.” (Bilag 1).

Dertil udtaler interviewperson 2 sig således: “Hende jeg boede sammen med far, fortalte at da man flyttede ind, det første man skulle gøre, var at aflevere en pose bajere til drankerne på bænken. For så vidste de hvem du var. Så vores cykler var i fred. De blev aldrig stjålet. Der blev også råbt godmorgen hver gang man kørte ud.” (Bilag 1)

Vi kan ud fra dette citat høre at interviewperson 2, i modsætning til den første interviewede, ikke følte sig utryk på pladsen. De to citater viser også et eksempel på hvordan individers integrering med steder, kan forme opfattelsen af et steds identitet. Hvor den ene person måske har associeret typer som drankerne, som mere “skumle” typer, har den anden prøvet at få en relation til dem. Drankerne blev dermed en god del af interviewperson 2's erfaringer med Enghave Plads, hvor hun for eksempel mener, at de var med til at sikre, at hendes cykel aldrig blev stjålet. Interviewperson 2 siger også: “Om sommeren gik vi ned og drak nogle øl på pladsen. Det var bare en del af København, en del af byrummet.” (Bilag 1). Her tydeliggøres det at interviewperson 2 følte sig som en del af det fællesskab, der var på pladsen, og hvordan hun selv brugte byrummet.

Derudover fortæller hun: “Jeg arbejdede meget nat og kørte bare hjem på cykel efter. Jeg har aldrig følt mig utryg.” (Bilag 1). De gode oplevelser hun havde med Enghave Plads’ forskellige befolkningsgrupper, og den identitet hun følte stedet indeholdt, bidrog derved også til en følelse af tryghed. Fra starten havde hun en specifik tilgang til miljøet og lærte hurtigt at se drankerne, som en positiv del af pladsens karakter. For hendes oplevelse skabte det liv og fællesskab, og det blev til en form for venskab blandt hende og dem. Dette står i klar modsætning til interviewperson 1, der ikke kunne se samme fordel i at blive venner med drankerne. Hun fik derfor aldrig en relation til dem eller den del af pladsen de brugte, da hendes utryghed styrede hende udenom. Hun fortalte at “[...] Generelt ville jeg undgå at være der efter solen gik ned. Jeg ville tage en taxa hjem fra byen, i stedet for at gå hjem” (Bilag 1). Hun udviser derved en stor utryghed for at befinde sig på pladsen, efter mørkets frembrud. Ud fra interviewet stod det ikke klart at dette var på baggrund af en dårlig oplevelse eller erfaring, men nærmere grundet en manglende følelse af tilhørsforhold til pladsen.

Begge personer boede ved Enghave Plads omkring den tid hvor byfornyelsen gik i gang. Derfor er deres indtryk i forhold til gentrificering af Indre Vesterbro indsigtfuld for projektet. Det samme gælder for tidligere nævnte Benny Schytte fra Vesterbros Lokaludvalg, da han har boet på pladsen i 75 år (Bilag 5). Under dialogen med Benny Schytte, fortalte han om de erindringer han havde om udskiftningen af beboere tilbage i 1990’erne. Her nævnte han at det han bemærkede mest, var at der førhen boede mange indvandrere på Vesterbro, som var en af de befolkningsgrupper der delvist forsvandt væk fra området under byfornyelsen (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5 - 2024). Dog opfatter han Enghave Plads i dag som en plads med mange forskellige etniciteter.

Interviewperson 2 fortalte: “[...] det var ikke den højere klasse, der boede der. Det var almindelige arbejder, almindeligt arbejder kvarter” (Bilag 1). Hun nævner ikke at have bemærket en udskiftning af beboerne imens hun boede der. Dette kan skyldes at gentrificering ikke sker fra den ene dag til den anden, og derfor kan være svært at få øje på. Det kan også være grundet hendes egen sociale status. Hun har ikke været en del af ‘den sociale dimension’ som nævnt tidligere, og kan derfor have opfattet forandringer på en anden måde end andre.

Sammenligningen af de to interviews afslører både ligheder og forskelle i oplevelsen af Enghave Plads i 1990’erne. Mens de begge følte sig trygge om dagen, havde de ikke ens oplevelser af pladsen om natten. Dertil er det relevant at nævne at interviewperson 2 selv

udtrykte “[...] Jeg tror jeg har en anden oplevelse med pladsen end andre, jeg var ikke rørt af miljøet omkring pladsen og Istedgade” (Bilag 1). Hun har selv den opfattelse at hendes holdning til pladsen, kan have været anderledes end andres, grundet hendes personlighed. Dette understøtter at de forskellige svar, i de to interviews, er et naturligt udfald af at mennesker agerer forskelligt, og derfor kan have varierende opfattelser af en plads’ funktion og atmosfære.

6.2 Nutidens beboere

I forlængelse af de to interviews, fandt vi det interessant at se om der kan udledes en ændring af pladsens atmosfære fra før til nu. Vores grundlag til sammenligning er interviews med to personer der bor på Enghave Plads nu.

Interview 3 og interview 4

Interviewperson 3 er en kvinde i start 20’erne som flyttede til Enghave Plads i december 2021. Interviewperson 4 er også en kvinde i start 20’erne. Hun flyttede til Enghave Plads i 2023. Begge kvinder bor der stadig.

Interviewperson 3 beskriver Enghave Plads’ atmosfære, som værende tryk og livlig. Personen beskriver en karakter af ”en stærk følelse af fællesskab og samhørighed” (bilag 1). Enghave Plads bliver beskrevet som havende en energisk og glædesfyldt stemning, med glade og venlige mennesker der ofte befinder sig på pladsen. Interviewpersonen nyder at gå ture i området, samt benytte sig af de lokale restauranter og caféer, der ligger i nærheden. Hun nævner også, at metroen er virkelig godt placeret i forhold til områdets faciliteter.

Interviewperson 3 benytter sig meget af selve pladsen til socialt samvær med bekendte. Selve arkitekturen af pladsen inspirer interviewpersonen til: ”at stoppe op og nyde momentet, tage mig tid til at sidde på caféerne og bruge tid med de mennesker, der betyder noget for mig.” (bilag 1). Dog anerkender personen, at hun har fået lidt dyrere vaner, da hun er blevet påvirket af de andre besøgende af pladsen, der også benytter sig af butikker, caféer og restauranter i omegnen. Hvilket kan betyde at der, med omdannelsen af pladsen, er kommet et større fokus på, at tiltrække en bestemt gruppe mennesker til pladsen, der kan lægge penge i cafebesøg. “Jeg kan derudover godt erkende, at jeg har fået en anden livsstil med dyrere vaner, fordi jeg bliver påvirket af alle andre” (Bilag 1). Dette siger også noget om hele kulturen omkring byrum. Enghave Plads har ændret interviewpersonens livsstil og vaner, hvor cafeerne skaber et fællesskab, der påvirker måden byrummet bliver brugt på og brugernes adfærdsmønstre.

Trods det gode fællesskab, kan interviewperson 3 godt påpege et problem. “Der kan være lidt larm og skrald på pladsen i forbindelse med arrangementer, men jeg synes aldrig rigtig det er noget problem - jeg kan sagtens sidde på min altan om aftenen en fredag uden at være generet af lyd og larm.” (bilag 1). I dette citat bekræftes det, at pladsen er fyldt med fællesskab og rummer forskellige sociale aktiviteter. I sammenligning med de tidligere interviews, kan vi få indtrykket, at der på pladsen i dag, er plads til flere forskellige former for identitet. Dermed kan det føles lettere at blive en del af et fællesskab, der passer til ens behov. Man behøver ikke at blive venner med pladsens “drankere” for at kunne føle sig hjemme på pladsen nu.

Interviewperson 3 fortæller om at mange bruger stedet, som et mødested og at pladsen anses som: ”et meget socialt sted.” (bilag 1). Trods det gode fællesskab der bliver påpeget i citatet, bemærker hun også at der kan være en del larm og støj. Som hun selv siger er det ikke noget der generer hende for meget, dog er det stadig noget hun føler værdigt at nævne her. I den måde hun beskriver det, kan man høre at larmen ikke kommer fra uro på gaden, men derimod opstår, fordi der er mange, der opholder og hygger sig på pladsen. Hun følger også op på det og vender det selv til noget mere positivt, da hun forbinder det med den tryghed, der er i aldrig at være alene. “Der er altid andre mennesker, så jeg føler mig tryk om aftenen [...] Jeg føler mig ekstrem tryk og har aldrig følt mig mere tryk end her.” (Bilag 1). Dette stemmer overens med de svar vi fik fra interview person 4, som i forhold til pladsens tryghed svarer: “Jeg føler mig egentlig meget tryk her, både om dagen og om aftenen, jeg har ikke lige oplevet at jeg har følt mig utryk her.” (Bilag 1). I tonefaldet lød det næsten som om utryghed ikke er noget de tænker over, når de opholder sig på Enghave Plads.

I løbet af de to interviews bliver det hermed tydeligt, at den utryghed der blev nævnt tidligere af interviewperson 1, ikke længere virker til at være i fokus. Den larm fra gaden, der blev nævnt fra de tidligere beboere, omfattede ambulance, politi og generel uro (Bilag 1). Hvor den larm der bliver nævnt i dag, bliver associeret med larm fra restauranterne og sjov i gaden. I modsætning til interviewperson 3, mener interviewperson 4 dog ikke, at Enghave Plads er et larmende sted, men beskriver det som: ”meget stille og roligt... og meget hyggeligt” (Bilag 1) Dette giver pladsen en behagelig og afslappet karakter, som interviewpersonen i sit tonefald lyder meget glad for. Vi ser igen et eksempel på personers forskellige opfattelser af at det samme sted.

Interviewperson 4 har tilfælles med interviewperson 3, at hun bruger pladsen til socialt samvær med andre. Hun siger: “Udover selvfølgelig at jeg bor her, bruger jeg meget pladsen som et sted at ses med mine venner eller familie. Jeg kan ofte finde på at sidde med nogle af mine venner på caféerne eller barerne i nærheden. Særligt i dagtimerne og når vejret er godt, kommer der mange på pladsen.” (Bilag 1). Dette indikerer, at pladsen som funktion, fungerer godt som et socialt samlingssted.

Interview sæt 1, 2 og 3, 4 er fra to forskellige tidsperioder. Der kan trækkes både ligheder og forskelle blandt interviewene. Det fremgår af interviewene, at det er forskellige personer med forskellige personligheder, der tolker Enghave Plads og deres ophold på pladsen, på anderledes måder. Til dette kan vi trække tråde til stedets *genius loci*, da denne naturligt vil være skiftende, alt efter personernes tilhørsforhold til pladsen. Trods de forskellige personligheder kan man også se, at der er mange ting der er enighed om. De sidste to interviews er der stor enighed om, at Enghave Plads er et sted mange opholder sig og at der generelt føles trygt. Det er de to første interviews en smule uenige om, hvilket både kan skyldes at omdannelsen af pladsen har ændret atmosfæren og brugen, men også at det er forskellige personligheder, der svarer på spørgsmålene. Mens interviewperson 1 fra 1990'erne ikke brugte pladsen aktivt, gjorde interviewperson 2 det og følte et stærkere tilhørsforhold. Dog er der forskelle mellem de tidligere og de nye beboers oplevelser. Disse peger i retning af, at ændringer i pladsens fysiske design og funktion, samt en generel udvikling i området og dets beboers livsstil, har skabt større tryghed. Sammenfattende viser interviewene, at Enghave Plads er et inkluderende og attraktivt område, hvilket afspejler en positiv udvikling i byens sociale dynamik og tryghed. Det kan bekræfte at Enghave Plads er et område, hvor der er plads til forskellige personligheder. Dertil er det passende at nævne, at der tydeligt danner sig et billede af, at de nuværende beboere ikke ser “drankerne”, som en dominerende del af pladsens identitet.

6.3 Brugere af Enghave Plads

For at mærke stemningen på pladsen, fandt vi det også relevant at interviewe brugerne af pladsen, mens de bruger den. Generelt ses der er en stor lighed blandt svarene fra de forskellige interviews lavet på Enghave Plads. Vi ønskede at interviewe forskellige køn og aldersgrupper for at få et mere nuanceret billede af brugerne.

Vi spurgte de interviewede om hvor ofte de befandt sig på pladsen. Det første interview blev af en ældre dame, som ofte brugte pladsen. “Jeg bruger pladsen til at hænge ud og sidde og spise noget lækkert mad jeg har købt ovre ved Grød[...] Og så er der nogle gange noget musik og der er loppemarkeder og sådan noget” (Bilag 2). Tonefaldet i interviewet gav et stort udtryk for, at hun var glad for pladsen og de aktiviteter, der ofte blev holdt på pladsen, såsom musik og loppemarkeder. Derudover siger hun: “Altså jeg synes der er fantastisk liv hernede [...] synes det er lidt et upcoming sted [...] så jeg trives her. Vi er mange forskellige mennesker der benytter sig af tilbuddet hernede og der er en god stemning.” (bilag 2).

En gruppe af unge mænd og nogle midaldrende mænd brugte det samme udtryk. De fortalte også at de ofte befinder sig på pladsen og gør sig brug af de nærliggende cafeer og aktiviteter, der udspiller sig i nærområdet. Alle de fire mænd udtrykte, at pladsen har gode egenskaber for aktiviteter og fællesskab. De unge mænd sagde blandt andet: “[...] der er kommet en masse liv herud til, mange forskellige mennesker.” (bilag 2). Tonefaldet lyder søgende og de tilføjer efter at have kigget lidt rundt: “[...] bare når vi står her og kigger, kan vi se der er forskellige ældre og både fra metroen og ved bænkene, sidder der grupper af mennesker og hygger sig med øl eller andet” (bilag 2). Ens for alle interviewpersonerne, er tryghed. Alle fortæller at de føler sig trygge på en hver tid af døgnet, trods om de gik alene eller som en gruppe. Vores første interview gav udtryk for, at hun følte stor tryghed, samt aldrig har følt sig utryg. “Jeg har aldrig følt mig utryg.” (bilag 2)

Analysen af interviewene af forbigående på Enghave Plads giver et dybdegående indblik i dynamikken og atmosfæren af denne centrale plads. Vi får et indblik i, hvordan Enghave Plads kan opfylde forskellige formål for mange forskellige mennesker og samtidigt vise betydningen af en lokal tilknytning, tryghed og atmosfære i det offentlige rum. Alle interviewene viste stor enighed i de ovenstående holdninger, se bilag 2.

6.3 Analyse af feltobservationer

Herfra er det interessant at se på sammenhængen mellem alle udtagelserne fra de interviewede personer, vores egne feltobservationer og den viden vi gennem vores sekundære empiri og dialog med Vesterbros Lokaludvalg har opnået (Bilag 5). For at få en større forståelse af feltobservationernes betydning, vil vi i dette afsnit derfor analysere de forskellige resultater.

Vi har gennem opgaven, haft interesse i at finde ud af, om det er muligt at måle kvaliteten af et byrum, og hvorvidt et byrum kan karakteriseres som godt eller dårligt. På baggrund af interviewene kan vi observere en fælles følelse af at Enghave Plads er et godt byrum, som bliver brugt af mange. Dertil benyttes feltobservationerne, i undersøgelsen om hvilke forskellige elementer på pladsen, der netop er med til at opnå dette. Som nævnt tidligere er feltobservationerne lavet på baggrund af observationsdiagrammet fra PPS og med inspiration fra Jan Gehls 12 kriterier (Bilag 3). Vi har benyttet os af denne tilgang, for at strukturere vores observationer og for lettere at skabe overblik, og have fokus på de ting, der var relevante for at måle byrummets kvalitet. Vores formål med observationerne, har været at beskrive det oplevede, hvor vi har ønsket at se brugerne af Enghave Plads og dens funktioner i det naturlige miljø. Under observationerne havde vi fokus på om rummet havde tilgængelighed og forbindelser, komfort og omdømme, brugen og aktiviteten og sociabiliteten (*What Makes a Successful Place?*, n.d.).

Enghave Plads' tilgængelighed og forbindelser

Vi observerede at Enghave Plads er nem at tilgå, der er både cykelstier og fortove rundt om pladsen, og de omkringliggende veje, der førhen gik igennem pladsen i hver ende, er lukkede og stopper derfor biltrafikken over pladsen. Dette giver nogle helt andre muligheder for miljøet på pladsen, end da biltrafikken gik i gennem. Nu er Enghave Plads domineret af gående, hvilket giver et potentiale for ophold og ro, hvor brugerne sikkert kan færdes rundt på pladsen. Dog er cyklisterne en af de problemstillinger, der stadig er på pladsen (VLU, 2021). Under observationerne blev det tydeligt, at cykellisterne skyder 'genvej', ind over pladsen, hvilket skaber konflikter mellem de gående og cykellisterne.

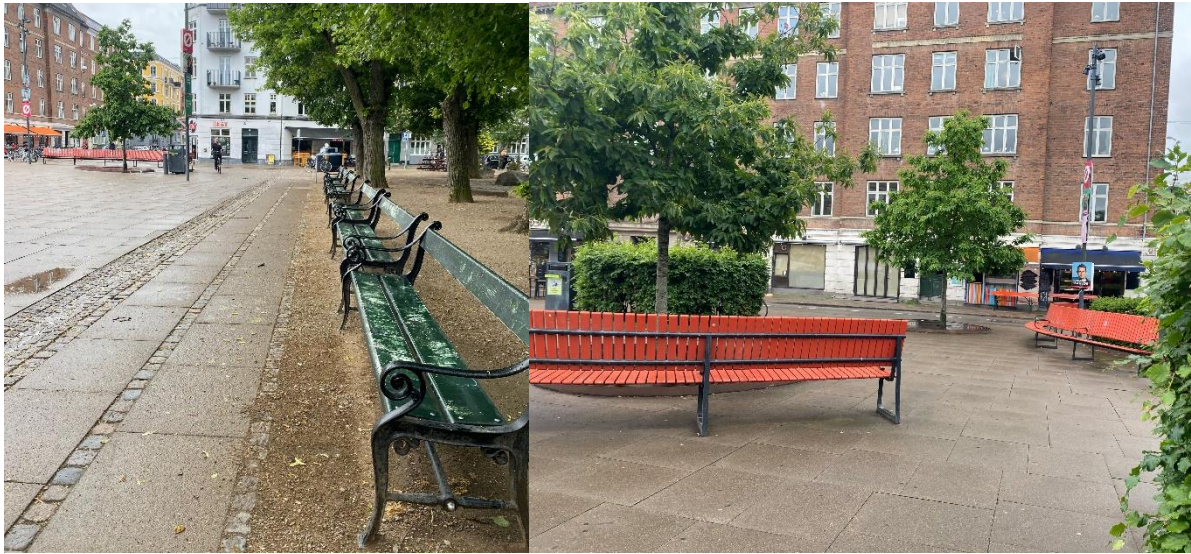
Derudover registrerede vi pladsens forbindelser til omgivelserne. I og med vejene ikke går igennem pladsen, bliver pladsen omgivet af lejligheder, cafeer og restauranter, som de besøgende benytter sig af. Dette giver pladsen masser af liv, og da der under byfornyelsen i 1990'erne blev renoveret, frem for bygget nyt, er de omkringliggende bygninger gamle. Dette medvirker til æstetikken og stemningen på pladsen. Bygningernes facader er ifølge Vesterbros Lokaludvalg en vigtig del af pladsen. Københavns Kommune har blandt andet tidligere sørget for, at en af restauranterne ikke satte en stor reklame op på bygningen, for at bevare det originale udseende (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024). Derudover iagttog vi

også andre transportmuligheder til pladsen. Metroen der ligger midt på pladsen bliver flittigt brugt, og det samme gælder for busstoppestedet, der ligger på vejen ved siden af.

I rapporten udarbejdet af Vesterbros Lokaludvalg, blev der lagt vægt på at, når det er sommer, kan blive lukket lidt for meget af for den vestlige del af pladsen, grundet meget tæt beplantning. Dette skaber utryghed blandt nogle brugere, da man mister overblikket over pladsen, og ikke kan se hvad der sker derinde. Pladsens synlighed, er også et kriterie for vellykket tilgængelighed ifølge PPS (*What Makes a Successful Place?*, n.d.). Ud fra disse observationer danner der, sig et billede af, at pladsen opfylder kriterierne for let tilgængelighed, dog med plads til forbedringer. Dette stemmer overens med svarene fra vores interviews og brugernes oplevelser i rapporten.

Komforten på Enghave Plads og dens omdømme

En anden del af vores undersøgelse af pladsen, gik ud på at observere komforten og dens omdømme, hvilket i følge PPS er nøglen til et byrums succes. Her skal det observeres hvorvidt byrummet er behageligt og præsenterer sig selv godt, dette indebærer blandt andet også sikkerhed, renlighed og tilgængelighed af pladser at sidde på. Spørgsmål der var med til at afdække dette, var blandt andet, er der nok steder at sidde? Er sæderne bekvemt placeret? Er rummet rent og fri fra affald? Føles området trygt? (*What Makes a Successful Place?*, n.d.). Vi observerede at der på Enghave plads er rig mulighed for at sidde på bænke, der er placeret rundt omkring på pladsen. Som det ses på billederne nedenfor, er der både de klassiske Københavner bænke, de iøjnefaldende røde buede bænke og bænke hele vejen rundt om blomsterbedene. Bag boldburet på den vestlige del af Enghave Plads, ud mod Enghavevej, finder man Lommeparken. Her er der også er placeret en lang bänk.

Københavnerbænkene: Foto taget af gruppen, 2024

Røde snoede bænke: Foto taget af gruppen, 2024

Bænke langs blomsterbedene:
Foto taget af gruppen, 2024.

Bænke ved Lommeparken: Foto taget af gruppen, 2024

Yderligere er der alle caféerne rundt om, der også har udeservering. På pladsen ses der også mange muligheder, for at komme af med sit affald. Gennem alle observationerne er der ikke oplevet at skrald ligger og flyder på pladsen, hverken morgen, eftermiddag eller aften. Dog er det i følge Vesterbros rapport et ønske for nogle brugere, at der var flere skraldespande (VLU, 2021). Ønsket om flere skraldespande, samtidig med at der ikke ligger noget skrald, kan forklares med en fælles forståelse af at holde pladsen ren. Hvis der ikke er en skraldespand tilgængelig, er oplevelsen at folk tager deres skrald med, og smider det ud et andet sted (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024). Man bestræber sig efter, at det sted man har en positiv relation til, forbliver således. Det er et bevis på, at folk godt kan lide pladsen og det viser et engagement fra lokalbefolkningen, at de gerne vil bevare hvad Enghave Plads er for

dem, samt stadig at kunne få gode oplevelser. Under en af feltobservationerne fik vi indblik i fællesskabet omkring at holde pladsen ren, da folkeskoleelever fra Tove Ditlevsens skole var i gang med et projekt, hvor de havde pyntet gamle flasker, så de lignede figurer man kunne smide sine cigaretskodder ned i:

Skoleprojekt om affald: Foto taget af gruppen, 2024

Ud over dette var vores oplevelse som observatører, at pladsen er et trygt sted at være på alle tider af døgnet. Dette skyldes blandt andet alt det liv der er på pladsen, som gør man aldrig føler sig alene. Vi observerede at folk stiller deres barnevogne ude foran caféer, og selv til sent om aftenen, er der folk der sidder rundt omkring eller benytter sig af metroen, henter en cykel og så videre. Derudover kunne vi også nikke genkendende til, at området omkring boldbanen føles mere utrygt, så snart det bliver mørkt. Om aftenen blev området ikke rigtigt brugt, der var ikke længere folk der gik igennem, og belysningen i det tæt beplantede område er manglende.

Aktivitetmuligheder på Enghave Plads

Tredje punkt for observationerne var brug og aktiviteter. Jo flere aktiviteter der er mulige, jo mere har folk at bruge pladsen til, og dermed er sandsynligheden større for at de vender tilbage (*What Makes a Successful Place?*, n.d.). På pladsen er der i følge vores observationer mange former for aktiviteter at tage sig til. I den vestlige del er der boldspil, byhaven, naturlegeplads

og skaterbanen. Skaterbanen blev bygget på baggrund af beboernes eget initiativ. Det startede med de lokale skatere selv lavede en rampe ud af lidt træ og nogle rør, hvilket udviklede sig og blev til flere hjemmelavede ramper. Derfor valgte Københavns Kommune at bygge skaterbanen, som også nu bliver brugt af mange (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024). Under vores observationer var der ikke nogen der brugte boldbanen eller naturlegepladsen. Ligeledes er der også forskellige aktiviteter på den østlige del. Som nævnt tidligere er en stor del af pladsens brug metroen, og caféerne, samt de mange bænke. Om sommeren bliver der også holdt loppemarkeder og andre events. Vi observerede for eksempel Vesterbros Lokaludvalg stå og uddele blomsterfrø, til forbigående altankasser eller baggårde, midt på pladsen, for at skabe et fokus på et grønnere Vesterbro.

Det sociale liv på Enghave plads

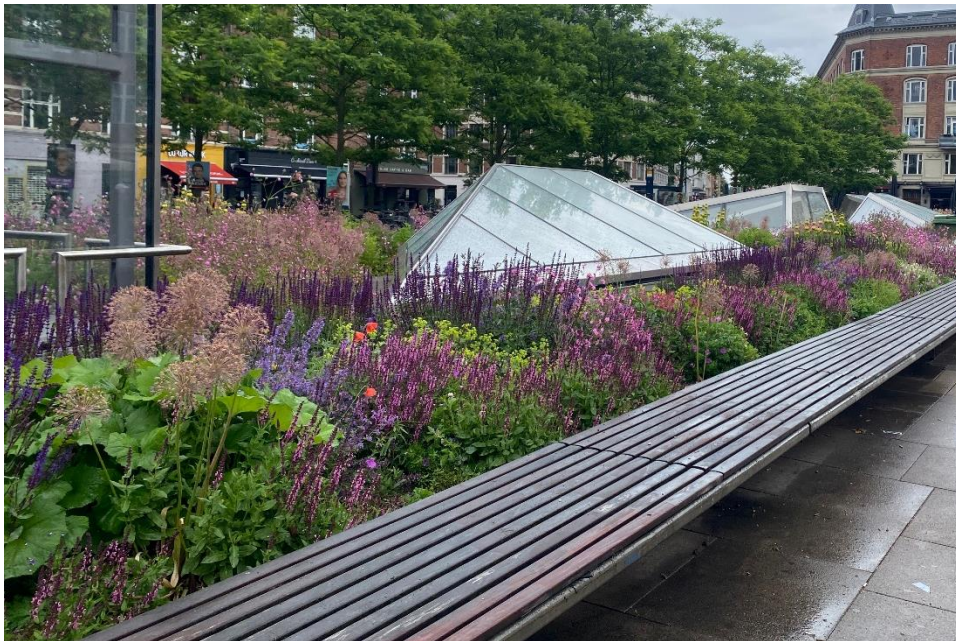
Sidste fokuspunkt vi brugte fra PPS's observationsdiagram var sociabilitet. Her er der fokus på brugernes måde at interagere med hinanden og deres tilknytning til Enghave Plads. Det blev hurtigt tydeligt, at mange bruger Enghave Plads til at mødes med venner og bekendte. Der bliver spredt en god stemning fra de grupper af mennesker, der sidder og drikker kaffe/øl eller spiser noget mad, og pladsen ligger op til socialt samvær. Der er også mange grupper der stopper op og har samtaler midt på pladsen, og man ser folk benytte sig af forskellige transportformer hen til pladsen, hvor de mødes. Stedet virker derfor som et samlingssted. Desuden bliver pladsen generelt brugt af forskellige aldersgrupper, grundet de forskellige muligheder for brug, og af mennesker med forskellige etniciteter. Der er ikke en gruppe der afspejler stedet som helhed, hvilket giver det indtryk at pladsen bruges af mange forskellige befolkningsgrupper. Der ses også tiltag til at fremme det sociale liv og samtaler mellem mennesker, da mange af caféerne forbyder brug af computere, enten inden for bestemte tidsrum eller hele dagen.

Jan Gehls kriterier i praksis

For yderligere at understøtte feltobservationerne brugte vi Jan Gehls 12 kriterier, som endnu et fokusområde. De 12 kriterier blev brugt som rettesnor, for at observere om byrummet skaber livskvalitet, for de mennesker der bruger det. Da en del af kriterierne allerede er blevet besvaret ved hjælp af feltobservationsdiagrammet fra PPS, er det kun dem der bidrager ekstra til undersøgelsen, vi vil fremhæve her.

Et interessant kriterie omhandler larm på pladsen. Hvis ikke vi havde brugt Gehls 12 kriterier til at undersøge pladsen, havde vi nok ikke overvejet om der var larm. Pladsen opleves nemlig som rolig, og som et sted, hvor der mulighed for at sidde og snakke sammen, uden at blive forstyrret af støj. Man skal hverken råbe eller stå helt tæt, for at man kan høre hinanden. Dette skyldes blandt andet, at der kun er biltrafik på den ene side af pladsen, derfor kommer der ikke meget trafikstøj. Den side der går ud mod vejen, er ikke et sted med bænke, i stedet bliver dette område brugt til cykelparkering. En anden faktor er de buske og træer, der står rundt omkring de røde bænke, som skaber små rum på pladsen.

Endvidere er oplevelse af æstetiske kvaliteter også en del af de 12 kriterier. Er det et behageligt, rart og smukt byrum at befinde sig i? Som tidligere nævnt er dette også et fokus fra Københavns Kommunes side. Både i forhold til bygningernes facader og for det grønne liv på pladsen. Et af de tiltag, der er blevet arbejdet på efter renoveringen, var at forbedre blomsterbedene, dette må i den grad siges at være lykkedes.

Blomsterbedene ved metroen: Foto taget af gruppen, 2024

En ting der skiller sig ud på pladsen, er de røde bænke. Designeren Martin Larsen ønskede at bidrage med et opsigtsvækkende design og bænken skulle være et varemærke for pladsen (Larsen, 2019). Et andet væsentligt kriterie Gehl sætter for byrummet, er om der er fokus på årstidernes forskellige vejr. Der er ikke muligheder for læ på selve pladsen i den østlige del, så der er ikke andre muligheder, end at gemme sig for regnvejr inde på caféer og restauranter.

Dette sætter nogle begrænsninger for brugen af pladsen, hvis man som bruger, ikke ønsker at sidde på en bænk og blive sjask våd. Derfor er det også relevant at nævne, at undersøgelsen og feltobservationerne, kunne have set væsentligt anderledes ud, hvis de var foretaget om vinteren. En stor del af året i Danmark er fyldt med blæst og regn, og det havde været interessant at se, hvad der sker med brugen af Enghave Plads en efterårsdag. Dog blev en af vores feltobservationer udført i regnvejr, hvor der stadig var godt med liv på pladsen. Vi mener at dette skyldes Enghave Plads' funktion som trafikalt knudepunkt, da folk stadig skal fra A til B i regnvejr, og derfor benytter sig af de forskellige transportmuligheder fra pladsen. Under denne feltobservation bemærkede vi også, at der trods lidt støvregn og våde bænke, stadig var flere personer der brugte dem.

Til dette kriterie er det også relevant at nævne et af de tiltag, der er blevet lavet i Lommeparken. Denne del af pladsen blev i evalueringen af Enghave Plads, fremhævet som et område der for nogle brugere skabte utryghed, grundet den tætte beplantning som tidligere nævnt (VLU, 2021). Der blev derfor holdt et møde i samarbejde med *Gang i Gaden*, hvor tidligere og nuværende brugere af Lommeparken deltog. Her blev der udtrykt følgende: "Interesse i at gøre Lommeparken mere åben og tryk, men samtidig skal den primært være et sted for øldrikkerne, hvor der kan etableres et efterspurgt overdække i form af et sejl" (VLU, s. 9, 2021). Dette ønske er nu opfyldt da stedet har fået et område med overdække. Beplantningen bliver del af en større omdannelse af den vestlige del i fremtiden.

Overdækning af Lommeparken: Foto taget af gruppen, 2024

Når vi kigger på de forskellige kriterier, for at skabe et godt byrum, fra Jan Gehl og PPS, kan vi ved hjælp af vores feltobservationer bekræfte, at en størstedel af disse er til stede og opfyldt på Enghave Plads. Når vi dertil sammenligner vores observationer med den fælles positive forståelse af Enghave Plads fra interviewene, får vi en fornemmelse af at de nævnte kriterier, kan være med til, at definere hvorvidt et byrum er godt eller dårligt. Dette er på baggrund af, at resultaterne fra de observerede kriterier, stemmer overens med resultaterne fra de personer, der rent praktisk bruger pladsen i deres hverdag.

6.4 Strategisk arkitektur

Ud fra undersøgelsen kan vi se at pladsen består af forskellige artefakter, der alle har en betydning for hinanden, og en effekt af hvordan man bruger pladsen. Pladsens artefakter har bevidste placeringer, der har været med til at forme valgarkitekturen, som guider brugerne i hvordan pladsen skal bruges.

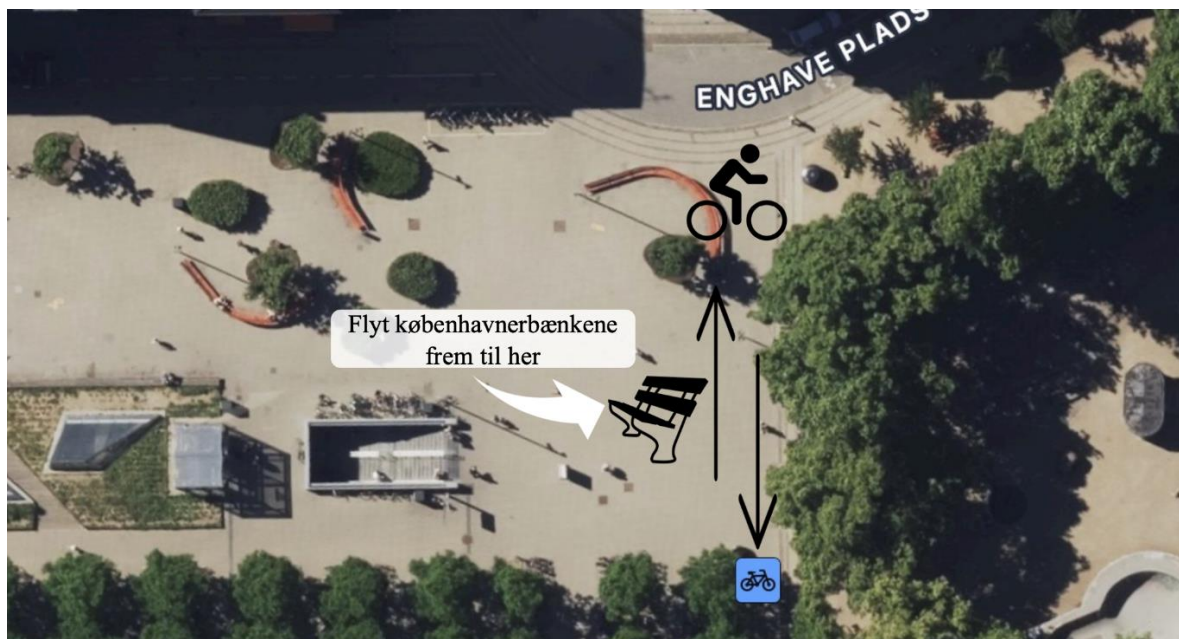
Der er blevet benyttet choice architecture i praksis på forskellige måder på Enghave Plads. Et eksempel på dette, er designet af pladsens gangstier hvor choice architects strategisk har planlagt ruter, så de naturligt leder folk til ønskede destinationer. Belysning spiller også en vigtig rolle som en form for choice architecture på pladsen. Ved at bruge belysning strategisk, kan man gøre bestemte områder mere indbydende og sikre om aftenen. De veloplyste stier på pladsen øger følelsen af tryghed og tiltrækker flere mennesker til at bruge byrummet efter mørkets frembrud, hvilket bidrager til et mere levende og sikkert byrum. Derudover er placering af pladsens bænke og andre siddemuligheder placeret på strategiske steder, såsom omkring blomsterbedene, og opfordrer forbigående til at opholde sig og socialisere. Disse artefakter er alle blevet en del af pladsen, for at opnå et ønske fra aktørerne, om hvordan vi som brugere skal benytte os af pladsen. De små hegn rundt om blomsterbedene, der sikrer at folk ikke træder ind over dem, er derved med til at påvirke vores brug af pladsen, og bliver en del af hvordan hele pladsen virker i et sammenspil med de andre elementer.

For at påvirke brugen af den vestlige del af pladsen, kunne bedre belysning og nedskæring af nogle af planterne være med til at opmuntre til større brug, da det dermed ville ses som mere trygt og attraktivt. En af de problemstillinger der i Vesterbros lokaludvalgs rapport (VLU, 2021) bliver taget fat i, er at der i mødet mellem den vestlige del og den østlige del, ikke er en

klar forventning fra pladsen, om hvad man som cyklist gør, når man skal fra den ene side af pladsen til den anden. Benny Schytte, fortalte her planer om at rykke de klassiske Københavner bænke længere frem på pladsen (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024). Som de er placeret nu, er der ingen form for tydelig afmærkning af hvor cyklerne skal køre. Ved at rykke bænkene frem, ville det kunne opmuntre til det ønskede adfærdsmønster, at cyklisterne ikke kører ind over pladsen, men holder sig bag bænkene. Dette skaber en form for cykelsti, uden at begrænse deres frihed til at vælge. På den måde opstår en naturlig vej for cyklisterne, hvor bænkene ændrer pladsens system for cyklisternes brugsvaner. Kig på illustration og billede nedenfor:

Cyklist kører direkte over pladsen: Foto taget af gruppen, 2024.

Illustrationen viser Enghave Plads med Københavnerbænkene rykket frem, hvilket skaber en naturlig cykelsti bag: Illustration lavet af gruppen, 2024.

Når vi ser på hvorvidt en plads er et godt sted at opholde sig, bliver det tydeligt at der er mange forskellige elementer, der spiller en rolle i det store hele system. En af de ting der er med til at samle Enghave Plads, som en plads for mange er de muligheder, bænke giver for at benytte sig af pladsen uden om det kommercielle. Københavns Kommune sikrer sig dette, ved at de omkringliggende caféer og restauranter skal have tilladelse til, at rykke deres egne borde og stole for betalende gæster ind på pladsen. Dette gøres for at det ikke tager overhånd, og pladsen dermed kun bliver et sted, man kan benytte sig af som betalende kunde (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024).

Samtidigt ved vi fra de interviewede og fra undersøgelsen om brugen af pladsen fra Vesterbros lokaludvalg, at de omkringliggende kommercielle tilbud, er en del af det der skaber liv på pladsen (VLU, 2021). Mange benytter sig af disse tilbud, og nyder at sidde og få en drink eller kaffe med sine venner. Caféerne og restauranterne er derfor både en vigtig del af systemet, men også en del der ikke skal tage overhånd, hvis pladsen fortsat skal kunne benyttes af alle. Før pladsens reovering var bygningerne rundt om ikke fyldt med caféer, men af butikker af forskellig art, dette viser at der er sket en ændring i kulturen af, hvordan vi bruger vores byrum. Hvor man før hen drak sin kaffe derhjemme, er det nu blevet en naturlig aktivitet i byens rum. Dette er et eksempel på hvordan globaliseringen har påvirket byrummets indretning med blandt andet nye caféer og restauranter, baseret på dens relation til andre steder, samt de behov folk har til samfundet omkring dem. Enghave Plads er af samme grund blevet redefineret til et sted, hvor folk kan mødes over en kop kaffe og nyde byrummet.

Dette udspringer også af at et steds identitet, skifter alt efter hvem der benytter stedet (Mai & Ringgaard, 2010). En del af Enghave Plads der er blevet redefineret gennem årene, må siges at være, hvor stor en rolle øldrikkerne spiller på pladsen. Hvor de før hen holdt til midt på pladsen, og spillede en central rolle for pladsens identitet, spiller de nu en mindre rolle. Ud fra vores dialog med Benny Schytte, er øldrikkerne meget tilfredse med det område, der nu ses som 'deres'. Fra vores fremvisning af Enghave Plads med Schytte, bed vi særligt mærke i et citat han sagde om 'øldrikkerne'. " [...] som godt kunne blive kaldt andet end øldrikkere, da vi er børn og mennesker inden vi er noget andet" (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024). Han kom ikke selv med et nyt eksempel, på hvad de kunne blive kaldt for i stedet, da vi meget tydeligt kunne høre på hans tonefald, at de bare er en del af Enghave Plads. Til gengæld virkede

Schytte meget entusiastisk for at de havde fået et sted, de kunne opholde sig ved, samt føle sig komfortabel og velkomne i. I og med at der er forskellige grupper på pladsen, kan de have forskellige holdninger til hvad et steds identitet og ånd er. Det havde derfor også været spændende at være i dialog med dem. Det kunne give os et indblik i deres personlige holdninger og erfaringer med Enghave plads, som et sted for dem, og om de er tilfredse med omdannelsen af deres position og rolle på pladsen. Dertil er det relevant at nævne, at de har fået en stemme i Vesterbros Lokaludvalgs rapport og at deres ønsker til pladsen, er blevet anerkendt og udført, på lige fod, med andre af pladsens brugerne (VLU, 2021). Dette er med til at gøre Enghave Plads til et specielt sted, der forsøger at omfavne forskellige identiteter, og gøre plads til, at selvom brugerne har varierende måder og opfattelser af hvordan pladsen bruges i deres liv, rummer den ikke kun én fælles identitet, der skal passe til alle.

Oplevelsen af et sted, kommer frem i mennesket fra deres egne erfaringer, forbindelser og aktive brug af stedet, hvilket gør det muligt at have flersidige indtryk af samme plads, da pladsens brug bliver en personlig oplevelse. Hvilket bringer os tilbage til den enkle definition af et sted, nemlig; En lokalitet med betydning (Cresswell, 2004). Det er derfor vi i undersøgelsen bestræbte os efter at få et indblik i forskellige syn på pladsen, fra forskellige brugere, og komme tæt på hvilken betydning Enghave Plads har for dem hver især.

6.5 Del konklusion

Analysen understreger, at Enghave Plads' omdannelse afspejler mere end blot fysiske ændringer i bymiljøet. Den indikerer en dybere forandring i beboernes opfattelse og brug af pladsen over tid. Nutidens beboere oplever pladsen som et positivt og inkluderende rum, hvor et stærkt socialt fællesskab trives. Dette står i kontrast til fortidens mere negative holdninger og opfattelser af pladsen. Denne forandring kan delvist tilskrives gentrificering, selvom det kan være vanskeligt at observere direkte gennem folks erindringer. Enghave Plads opfylder mange kriterier for et godt byrum, ifølge PPS og Jan Gehl. Pladsen understøtter et socialt liv og tiltrækker forskellige befolkningsgrupper.

7. Diskussion

Når man snakker om omdannelsen af Enghave Plads og byfornyelsesprocessen, er det vigtigt at have et fokus på, hvilken betydning det har, at man har udskiftet beboerne og givet pladsen et nyt omdømme. Når et område omdannes og den demografiske sammensætning ændres, hvilke konsekvenser har det for de tidligere og nuværende beboere?

Gennem opgaven fik vi indsigt i at byfornyelsesprojektet i 1990'erne var skyld i gentrificeringen af Vesterbro. Lejlighederne blev renoveret, fik større værdi og en højere husleje, der involverede at de gamle beboere, måtte se sig nødsaget til at flytte væk. Det kan her diskuteres om alle har haft samme glæde af omdannelsen. Gentrificeringen gav også nye profitmuligheder og er en del af at kulturen ændrede sig, som påvirkede beboernes forbrugsmønstre (Smith & Williams, 1986).

Hvordan påvirker denne transformation så både det sociale sammenhold og det overordnede bymiljø? Vi har også overvejet, hvordan man kan sikre, at en forandring som denne, er til gavn for alle involverede parter, og ikke kun et mindretal. Den første indskydende tanke vi fik, da vi gik rundt på pladsen, var medlidenhed med øldrikkere, der fra første syn, virker 'gemt' væk. Vi var overbeviste om, at det var gjort for at det gamle omdømme, om at stofmisbrugere og øldrikkere, der fyldte gadebilledet, nødtigt skulle påvirke omdannelsen af Enghave Plads. Som nu skal fremstå som et nyt og populært sted, der tiltrækker folk med de nye caféer og restauranter. Derfor er det også bemærkelsesværdigt, at de bliver inddraget i rapporten fra Vesterbros lokaludvalg (VLU, 2021). I rapporten beskrives det som at øldrikkere er glade for det sted, de har fået tildelt og som de betragter som deres eget. Dette overraskede os markant, da det ikke var vores antagelser, at de var tilfredse med deres nye tilhørsforhold til pladsen.

Vi rakte derfor ud til Benny Schytte fra Vesterbros Lokaludvalg, der grundet beboelse på Vesterbro i 75 år, kunne fortælle mere dybdegående om Enghave Plads. Det blev her bekræftet, at øldrikkere, ifølge Vesterbros Lokaludvalg, er tilfredse med deres nye og tildelte område. Til gengæld nævnte Schytte, at der har været en gentrificering på pladsen, men det er ikke i sammenhæng med øldrikkere. Schytte tilføjer, at der mærkes en forandring i beboerne på Enghave Plads, og fortæller at da han voksede op i nærheden, var området særligt præget af indvandrere, der boede i lejlighederne tæt på. Han supplerer med, at det ikke er den befolkningsgruppe, man møder mest nu, men at de stadig ses på pladsen, da pladsen har et hav af kulturelle forskelligheder (B. Schytte, personlig kommunikation, 28/5-2024).

Dertil kan man diskutere om vores fokus på øldrikerne var sat forkert og skulle have været på en anden befolkningsgruppe. Havde vores opgave så set anderledes ud og med et andet resultat?

Desuden har spørgsmålet om, hvorvidt det er muligt, at skabe et sted med plads til alle, en stor betydning. Det er ingen hemmelighed, at Københavns Kommune har gennemført mange tiltag for at omdanne pladsen og det kan diskuteres, om alle er enige i, at pladsen er omdannet til det bedre. Der har været mange forskellige holdninger i denne proces og der er mange, at tage hensyn til i en byfornyelsesproces. Ud fra vores undersøgelser er dem man møder på Enghave Plads, oftest glade og tilfredse brugere. Derfor har det været relevant at drøfte, hvordan et byrum designes, så det imødekommer behovene hos forskellige brugergrupper, herunder børn, ældre, personer med handicap og forskellige kulturelle baggrunde? Selvom det ikke blev en stor del af handlingsplanerne, kan man diskutere, at der alligevel er blevet taget hånd, om nogle af befolkningsgrupperne fra den sociale dimension.

På Nørrebro har man også forsøgt sig med en byfornyelsesproces, der har haft de samme fokuspunkter som Enghave Plads. En ting der er sikkert, er at det har været forsøgt at lave et Nørrebro med plads til alle og med en udvikling i en retning, bestemt af beboerne på Nørrebro (*Gentrificering, Almene Boliger Og Byrum - Nørrebro Lokaludvalg, 2023*). Kan man så sige at der er eksempler på "gode" byrum, vi kan lade os inspirere af, og hvilke udfordringer kan vi så forvente at møde i denne proces? Byfornyelse vil måske altid medføre at nogle mennesker føler sig overset, men den måde som det blev gjort på Enghave Plads, forsøges det stadig at se så mange som muligt. Derfor er det nødvendigt at drøfte om der er en sammenhæng mellem Vesterbros Lokaludvalg og Nørrebros Lokaludvalg, siden de har valgt, de samme fokuspunkter. Er det fordi, man er overbevist om, at et byrum der har en inddragelse af beboerne, skaber gode byrum? Omvendt, kan man så kalde et byrum, der udvikles udenom beboerne, for et dårligt byrum?

Kan man så måle kvaliteten af et byrum? Ud fra vores analyser af interviews og feltobservationer af pladsen, ser vi et billede af, at det er muligt at måle et byrum på godt eller dårligt. Dertil kan man diskutere, om det er muligt at finde en fælles definition af hvad godt og dårligt er, da alle mennesker har forskellige holdninger og behov i et byrum. Dog har vi observeret en meget fælles følelse af, at Enghave Plads er et trygt og socialt samlingssted, som folk nyder at befinde sig i.

8. Konklusion

Det er tydeligt, at Enghave Plads har gennemgået en betydningsfuld omdannelse, der går ud over blot de fysiske forandringer i bymiljøet. Vi har grundigt undersøgt denne omdannelse og påpeger i projektet flere centrale elementer, der kan belyse både de positive og udfordrende aspekter af processen. Undersøgelsen er lavet på det grundlag, at vi har kigget på Enghave Plads, som et teknologisk system. På denne måde har vi haft mulighed for at gennemgå pladsens forskellige artefakter, der sammen skaber effekter og præger pladsens brug.

Vi har først og fremmest observeret, at Enghave Plads' omdannelse har ført til etableringen, af et mere socialt inkluderende og pulserende bymiljø. Fortidens mere negative holdninger om utryghed og manglende tilhørsforhold, kommer ikke til udtryk blandt de nuværende brugere. Deres oplevelser i dag er generelt, at pladsen er et trygt sted, som de forbinder med gode erfaringer og følelser. Omdannelsen af Enghave Plads understreger, at udviklingen af byrum, kan imødekomme forskellige befolkningsgruppers behov. Pladsen indeholder forskellige aktiviteter og brug, der alle er med til at skabe inklusion og giver derigennem folk mulighed, for at skabe et tilhørsforhold til pladsen, og føle sig som en del af pladsens fællesskab.

Samtidig har vores undersøgelse af Enghave Plads, rejst vigtige spørgsmål om gentrificering og udskiftningen af tidligere beboere. Besvarelsen viste at det kan være besværligt i et byfornyelsesprojekt at sikre, at forandringer i byrummet, kommer alle involverede parter til gode. Hvis dette skal lykkes, er det afgørende at skabe et rum for menneskers forskellige identiteter og imødekomme behovene hos forskellige brugere.

Vores analyse har vist, at byrummets identitet og funktion kan ændre sig over tid som følge af både fysiske ændringer og omvæltninger i samfundets behov og kultur. Det er vigtigt at anerkende, at et steds identitet er dynamisk og skifter i takt med de mennesker, der benytter det, samt at forskellige brugere, kan have forskellige opfattelser af, hvordan et sted bør bruges. Derfor vil det også altid være svært at definere, hvad der er godt eller dårligt, da dette er en subjektiv holdning. Vores projekt har haft til hensigt at give stemme til de forskellige perspektiver, der eksisterer i byrummet og bidraget til en dybere forståelse af, hvordan forandringer i byrummet, kan påvirke menneskers relationer og følelse af samhørighed i byrummet.

9. Litteraturliste

Bøger:

- Cresswell, Tim. "Place: A Short Introduction", John Wiley & Sons, Incorporated, 2004. S. 1-12.
- De Vries, M. (2005). *Teaching about technology: an introduction to the philosophy of technology for non-philosophers* (Vol. 27).
- Gehl, J., & Mortensen, L. (2001). *Livet mellem husene*.
- København og SBS (1991) "Fornyelse af Indre Vesterbro, Vol 1. Byfornyelsesselskabet København og SBS-byfornyelse, Copenhagen.
- København og SBS (1991) "Fornyelse af Indre Vesterbro, Vol 2. Byfornyelsesselskabet København og SBS-byfornyelse, Copenhagen.
- Mai, Anne Marie. Ringgaard, Dan. "Sted". Aarhus Universitetsforlag, 2010.
- Niel Smith "Gentrification of the City" 1st edition Kapitel 2, Gentrification, the frontier, and restructuring of urban space s. 15- 34, 1986.
- Tanggaard, Lene. Brinkmann, Svend. "Interviewet: Samtalen som forskningsmetode." *Kvalitative metoder: En grundbog*. Hans Reitzels Forlag, 2020. 33-64.
- Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). Nudge: improving decisions about health, wealth, and happiness. *Choice/Choice Reviews*, 46(02), 46–0977.
- Udviklings potentialer for Enghave Plads, Vesterbro Lokaludvalg & Gehl, 2021

Artikler:

- / *Dansk byplanlaboratorium*. (2001, June 1). <https://byplanlab.dk/>
(Sidst besøgt 4/6-24)
- *Enghave Plads: Vesterbros genoplivede hjerte - Dansk Arkitektur Center - DAC*. (2024, April 21). Dansk Arkitektur Center - DAC.
<https://dac.dk/viden/arkitektur/enghave-plads-vesterbros-hjerte-er-tilbage/>
(Sidst besøgt 4/6-2024)
- *Gentrificering, almene boliger og byrum - Nørrebro Lokaludvalg*. (2023, July 6). Nørrebro Lokaludvalg. (Sidst besøgt 5/6-2024)
- Henrik Gutzon Larsen og Anders Lund Hansen, "Gentrification – Gentle or Traumatic? Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen" 2008,

Vol. 45, No 12, Special Issue: Gentrification and Public Policy (NOVEMBER 2008), s. 2429-2448. (Sidst besøgt 4/6-24)

- Kbh billeder.dk, <https://kbhbilleder.dk/søg?q=Boldbanen+Enghave+plads>
(Sidst besøgt 4/6-24)
- Københavns Metro og Metroselskabet, *Se hvordan metroen har forvandlet hovedstadens byrum (2019):*
<https://m.dk/nyheder/se-hvordan-metroen-har-forvandlet-hovedstadens-byrum/>
(Sidst besøgt 17/4-24)
- Gentrificering, almene boliger og byrum - Nørrebro Lokaludvalg
https://noerrebrolokaludvalg.kk.dk/gentrificering-almene-boliger-og-byrum/?fbclid=IwAR2mbpjFf83IwDtjsDtH9UX6tvjpR1TyqLR-6WaBfP3Rhd6-naWm_10HSoQ (Sidst besøgt 5/6-24)
- *Specialdesignede bænke til Enghave Plads i København - HITSA.* (2024, January 30). HITSA. <https://hitsa.dk/projekter/enghave-plads-koebenhavn/> (Sidst besøgt 4/6-24)
- *Vi undersøger Enghave Plads | Vesterbro Lokaludvalg.* (n.d.).
<https://vesterbrolokaludvalg.kk.dk/nyheder/vi-undersoeger-enghave-plads>
(Sidst besøgt 4/6-24)
- *What makes a successful place?* (n.d.). <https://www.pps.org/article/grplacefeat>
(Sidst besøgt 4/6-24)

10. Bilag

Bilag 1: Interview med beboere fra Enghave Plads

Bilag 2: Interview med forbigående på Enghave Plads

Bilag 3: Svar på Projekt for Public Spaces og Jan Gehls kriterier for et byrum

Bilag 4: Interviewguide

Bilag 5: Noter fra mødet med Benny Schytte, d. 28/5-2014